

॥ श्री ॥

हिन्दी शिक्षावली भाग २ जाना

गुरु राती अर्थ.

(तरजुमा सह)

रखी छपायी प्रसिद्ध करनाह

मणिलाल मूळजीभाइ उपाध्याय.

बुकसेलर—पेटलाद.

सन १९१५.

संवत् १९७१.

[सर्व हक्क स्वाधिन.]

प्रत १०००.

आवृत्ति १ ली.

किंमत रु. ०-४-०.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૭૭૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ હિંદી શિક્ષણના મા-રના
ગુજરાતી રૂપ

વિષય મેટ્રિક ૮૪૩: નં ૫૨૨: ૪

॥ श्री ॥

No. 433

हिन्दी शिक्षावली भाग २ जाना

गुजराती अर्थ.

(तरजुमा सह)

रची छायावी प्रसिद्ध करनार

मणिलाल मूळजीभाइ उपाध्याय.

बुकसेलर--पेटलाद.

सन १९१५.

मवन १९७१

[सर्व हक्क स्वाधिन]

प्रत १०००

भावृत्ति १ ली

किंमत रु. ०-४-०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૫૭૭૫

શ્રી “સત્યનારાયણ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પટેલ ભોતીલાલ કાળીદાસે છાપ્યું,
૬ સિવિલ હસ્પિતાલ સામે, ખાનાભારતી વાગીમા—અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

મારા તરફથી ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા
હિન્દી શિક્ષાવલીના પહેલા ભાગના ગુજરાતી અર્થ (તરજુમા
સહ) ટુંક સમયમાં વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોનો યોગ્ય સત્કાર
પામવાથી તેમજ ઘણે સ્થલેથી વારંવાર વીજા ભાગના અર્થની
માગણી થવાથી આ લઘુ પુસ્તક સત્ત્વર તૈયાર કરીને પ્રસિદ્ધીમાં
મૂકવાની રજા લઉં છું

પ્રથમ ભાગની માફક આ ભાગ પણ તેટલોજ ઉપયોગી થઈ
પડશે તો લેખકના પરિશ્રમની સાફન્યતા થયેલી ગણાશે.

શબ્દ અને તરજુમાનો ક્રમ તથા લિપિનો નિયમ પ્રથમ
ભાગના જેવોજ સાચવ્યો છે

ઉતાવળને લીધે પુસ્તકમાં થયેલા દોષ માટે ક્ષમા માગું છું
અને તે સંબંધમાં મને યોગ્ય મૂવના કોઈ સ્થલેથી મળશે તો
આભાર સાથે તેને યોગ્ય સમયે અમલમાં મૂકીશ

પેટલાદ
તા. ૨૫-૫-૧૯૧૫. } મણિલાલ મૂઠ્ઠીભાઈ.

हिन्दी शिक्षा पत्नी.

दूसरा भाग=बीजो भाग.

पाठ १—पाठशालाकी परिपाटी.

पाठशालाना नियमो

पाठशाला=निशाल.

परिपाटी=कायदा.

लडको=बालको.

राह=रस्तो.

झगड़ा=टंटो.

आपस=पोतपोते; अंदर अंदर.

कुछभी=जराए पण.

पहुँचो=पहोंचो.

आदरसे=नम्रता पूर्वक.

और=अने.

जगह=जगा.

पढ़ने लिखने=वांचवुं लखवुं.

वहाँ=त्यां.

औरोंका भी=बीजानो पण.

समय=वखत.

अकारथ=नकामो.

बड़े बड़े=मोटां मोटां.

सहज=थोड़ीवार.

जी=जीव.

गवाँओ=गुमावो.

पढ़ने वालोंसे=भणनारनी साथे.

मेल=मित्राचारी; संप.

समय पड़े पर=वखत आवशे
त्यारे.

साथियों=भाईबंधो; मित्रो.

उन्हें भी=तेमने पण.   पाओ=मळे.
 वर्ताव=वर्तन; चालचलकत.   राह=रस्तो.

- १ छोकराओ ! तमे निशाळमां जतां जतां रस्तामां कोइनी साथे लडाइ टंटो करशो नहि.
- २ एकबीजानी लडाईमां दुःखज दुःख छे, सुख कई पण नथी.
- ३ ज्यारे तमे निशाळमां प्होचो त्यारे खरा भावथी गुरु-जीने प्रणाम करो अने पोतानी जग्या उपर बेसीने भणवा लखवामां लागी जाओ.
- ४ जे गुरुजी कहे तेनी विरुद्ध कोई काम करशो नहि.
- ५ त्यां एकबीजा साथे वातचित करशो नहि.
- ६ एमां फक्त तमारोज नहि (पण) बीजाओनो पण वखत नकामो जशे.
- ७ जे वखत जे काम करवाने माटे छे तेने (ते वखतने) तेमां (ते काममां) लगाडो (रोको).
- ८ ए प्रमाणे करवाथी मोटां मोटां काम सहजमां थई जाय छे.
- ९ पाठशाळानो वखत भणयानेज माटे छे.

- ૧૦ એને લીધે તમારે ઇચ્છવું જોઈએ કે તે વચ્ચતમાં જીવ
 લગાડીને મળવું લખવું અને તે (વચ્ચત) ને રમવા
 કૂદવા અગર વાતચિત કરવામાં ન ગુમાવો. તમારી જોડે
 મળવાવાળાઓની સાથે સંપ રાખો.
- ૧૧ જો તમે એ પ્રમાણે કરશો તો તેઓ પણ વચ્ચત આવે
 કામ આવશે.
- ૧૨ જો તમે તમારો પાઠ કોઈ જગાએથી મૂલી જાઓ તો
 તમારા સોચનીઓને પૂછી લો.
- ૧૩ અને જે કંઈ તેઓ તમને પૂછે (તે) તેઓને પણ બતાવી દો.
- ૧૪ એ પ્રમાણેના વર્તનથી એકવીજામાં પ્રીતિ વધે છે.
- ૧૫ જ્યારે પાઠશાળામાંથી રજા મેળવો (ત્યારે) સીધા ઘેર
 ચાલ્યા આવો.
- ૧૬ રસ્તામાં વાર કરવી ઠીક નથી.
- ૧૭ ઘેરથી પણ પોતાનાં માવાપની રજા સિવાય કहीं જાઓ નહિ.
-

पाठ २-माबापकी आज्ञा मानना.

माबापनी आज्ञा माननी

सामर्थ्य=सत्ता; जोर.

पहचान=पीछाण; ओळखाण.

पाळापोसा=गलणपोषण कर्यु.

सैंकडो=हजारो

सहे=सहन कर्या

कष्ट=दुःख

नौ=नव.

अपना=पोतानुं; तेनुं

पीळाया=पीवडाव्युं

पहरों=पहोरना पहोर सुधी;

लांबो वखत

लेटाया=रमाडया; ना सरखा

राख्या.

झुलेमें=पारणामां

झुलाया=हीचका खवडाव्या

थपकरकर=थावडी थावडीने.

सोलाया=मुवडाव्या.

गंवाया=गुपाव्युं.

पसीना=परसेवो

बहाया=उतार्यो

खिलाया=खवडाव्युं.

पहिनाया=पहेराव्युं.

सयानेहुवे=समजणा थया

पढाया लिखाया=भणाव्या

गणाव्या.

लगाया=वळगाडया

भलाट=सारुं थाय एवुं.

निळावर कर दिया=सोंपी-

आपी दीधुं.

समझते है=समजे ले.

पालनेमें=उल्लेरवामां

बुढापेमें=वृद्धावस्थामां.

भला=त्यारे, कहोके, वारुं.	जीलगा=जीव लगाडीने.
चाहियेके=जाणवुं जोइये;	कहलाओगे=कहेवाशो.
इच्छवुं जोइये	बड़ाइ=वखाण.
आदर=सत्कार.	उनके=तेमने; एमने.
क्योंकि=केमके.	कभी=कोइ वखत
उसे बचो=ते करशो नहि.	कड़ी=कडबी.

१ छोकराओ ! तमे नथी जाणता के ज्यारे तमे पेदा थया
हता त्यारे तमारी केवी दशा हती ?

२ तमने उठवा बेसवानी शक्ति नहोती.

३ न सारा खोटानी ओळखाण. (सारुं खोटुं समजी श-
कता नहि).

४ आबी दशामां तमारां माबापे तमने पाळया पोष्या.

५ सेंकडो दुख वेठतां तमने दुःख थवा न दीधुं.

६ माने जुओ (मनथी जुओ—तेना विषे विचार करो),
तेणे तमने नव महीना पेटमां राख्या.

७ ज्यारे तमे पेदा थया (त्यारे) केवां लाड (अने) हेतथी
तमने पोतानुं दूध पायुं.

८ (घणा) पहोर सुधी छाती उपर सुवाड्या; खोयोमां

झुलाव्या, थावडी थावडीने उंघाड्या.

- ९ अने तमारा सुखने माटे पोतानुं सुख गुमाव्युं.
- १० बापने जुओ (बापनी तरफ ध्यान करो), आखो दिवस तेणे महेनत करीने पोतानो परसेवो कहाड्यो,
- ११ ज्यारे कंई चार पैसा मळ्या (एटले) घेर आव्या,
- १२ (अने) तमने सारुं सारुं खवराव्युं,
- १३ सारुं सारुं पहेराव्युं. ज्यारे तमे कंई समजता थया (त्यारे) भगाव्या गणाव्या अथवा कोई सारा धंधामां लगाड्या (जोड्या).
- १४ मरतां सुधी तमारीज भलाईनुं ध्यान राख्युं,
- १५ (अने) जेटळुं कमाया (तेटळुं) सघळुं तमारे माटे अर्पण करी दीधुं.
- १६ जेटली प्रीति तमारा उपर मावापनी छे तेटली कोईनी नथी.
- १७ तेओ तमारा सुखमां पोतानुं सुख समजे छे अने तमने दुःखी जोईने दुःखी थाय छे.
- १८ तमने पाळवामां तेओए केटळुं दुःख वेठयुं छे.
- १९ तमे एवुं न समजशो के तेओए तमारुं पालन केवळ एवी आशा राखीने कर्यु छे के ज्यारे तमे मोटा थाओ

- ત્યારે તેઓની સેવા કરો અને ઘરડપણમાં સુખ આપો.
- ૨૦ ઠીક આ ઉપકારોનો વદલો તમે કેવી રીતે કરી શકો છો.
- ૨૧ તમારા (આજ્ઞા) જન્મ સુધીની સેવા તમારાં માબાપની
 એક વાતની બરાબર પળ થઈ શકતી નથી.
- ૨૨ છોકરાઓ ! તમારે જાણવું જોઈએ કે પોતાનાં માબાપનો
 ઘણો સત્કાર કર્યા કરવો અને તેઓનું કહ્યું માનવું.
- ૨૩ જેવું તેઓ તમોને કહે તેવુંજ કર્યા કરો, કેમકે તમારી
 ઇચ્છી સમગ્ર વચાંથી કે સારા સ્વોટાની ઓઝલાણ કરી શકો.
- ૨૪ તેઓ જે વાતને નઠારી કહે તેથી વચો (તેનાથી દૂર રહો)
- ૨૫ અને જે વાતને સારી કહે તેમાં જીવ લગાડીને કરો.
- ૨૬ સારું કામ કરશો તો સાગ કહેવાશે.
- ૨૭ અને સઘળા લોક તમારી વડાઈ કરશે (વલાણ કરશે).
- ૨૮ નઠારું કામ કરશો તો નઠારા કહેવાશે.
- ૨૯ અને સઘળા લોક તમારી નિંદા કરશે.
- ૩૦ જ્યાં સુધી વની શકે (ત્યાં મુધી) તેઓને રાજી રાખ-
 વાને મહેનત કરો.
- ૩૧ તેઓને કદી કડવી વાત કહેશો નહિ.

પાઠ ૩-ગાય.

પાલતૂ=પાલવા લાયક.
 ચૌપાયે=ચારપગવાળાં જનાવર.
 સિરેપર=છેડા ઉપર.
 મોટેર=મોટે મોટે.
 સુર=સુરી.
 કર્ફ=ઘણા.
 ચિતકબરી=કાવરચિતરી.
 મૂસા=ઘડં તથા જવનાં ફોતરાં.
 મૂકો.
 સ્વલી=સ્વોલ.
 ચૂની=દાઢનું કોરમું.
 ચોકર=ઘી જેવા ચોપડા પદાર્થ
 ચબાકર=ચાવીને.
 નિગલ જાતે હૈં=ગલી જાય છે.

સ્વાધા હુઆ ચારા ડગલકર
 ચર્વાતેં હૈં=સ્વાધેલો ચારો
 પાછો કાઢીને ચાવે છે.
 જુગાલી=ઓગાઢવું.
 પાગુર=વાગોઢવું.
 બહુધા=ઘણું કરીને.
 હાંસીહિસાર=ગામનું નામ છે.
 સહારે=આશ્વા.
 સિરાવન=સ્વેતરમાં ચાસ
 સરસા કરવા ફેરવવામાં
 આવે છે તે; હમાર
 મંડાઈ=સ્વઝામાં ડુંડામાંથી
 અનાજ જૂદુ પાડે છે તે.
 સિંચાઈ=કોસ સ્વેંચવાનું કામ.

૧ આપણા દેશમાં જેટલાં પાલવા યોગ્ય ચાર પગવાળાં
 પશુ (ઢોર) છે

૨ તેઓમાં ગાય વધાથી ઉત્તમ ગણવામાં આવે છે.

- ૩ ત્યાં સૂધી કે આપને તેને ગાય માતા કહીએ છીએ.
- ૪ ગાય જોવામાં ઘણી ખોલી અને સુંદર હોય છે.
- ૫ તેની ઢોક નાની અને પૂંછડી લાંબી હોય છે.
- ૬ પૂંછડાની ટોચ ઉપર મોટા મોટા બાલોનો ગુચ્છો હોય છે.
- ૭ ગાયની સ્ત્રી વચ્ચે ચીરો હોય છે.
- ૮ ગાયો જુદા જુદા રંગની હોય છે, જેમકે કાઠી, લાલ, ધોળી અને કાંચરચીતરી.
- ૯ કાઠી ગાયને શ્યામા પળ કહે છે.
- ૧૦ ગાયનો મુખ્ય સ્ત્રોત્રાક ઘાસ (અને) ઘડનાં છોડાં છે.
- ૧૧ પળ દૂધ વધારવાને સ્ત્રોલ અને છોડાં પળ આપે છે (સ્ત્રવાવે છે.)
- ૧૨ ગાય તે પશુઓમાંની છે જે પહેલે પોતાનો ચારો (સ્ત્રોત્રાક) થોડોક ચાવીને ગળી જાય છે. (જે પશુઓ પોતાનો ચારો થોડો ચાવીને ગળી જાય છે તે પશુઓમાંની ગાય છે).
- ૧૩ પછી કહીં સુસ્થી બેસીને સ્ત્રાધેલો ચારો પાછો મોંમાં લાવીને ચાવે છે (વાગોલે છે) તેને વાગોલવું કહે છે.
- ૧૪ ગાય વાગોલે નહિ તો જાણવું જોઈએ કે (તે) માંદી છે.
- ૧૫ ગાયનું દૂધ વધાં દૂધમાં ઉત્તમ છે.

- ૧૬ ખેંસ બકરીનું દૂધ પળ પીવામાં આવે છે.
- ૧૭ પળ ગાયનું દૂધ એવું સારું હોય છે કે રોગિયોને પળ
આપવામાં આવે છે. ગાયો દસ પંદર શેર* સૂધી દૂધ આપે છે.
- ૧૮ એવી ગાયો ઘણું કરીને હાંસી હિસાર પરગણા તરફ હોય છે.
- ૧૯ મથુરા જિલ્લામાં પળ કોસી ગામની ગાયો ઘણું દૂધ આપે છે.
- ૨૦ ગાયનો આજ મોટો ગુણ નથી કે તેનું દૂધ ઘણું સારું હોય છે.
- ૨૧ (પળ) તેનાં બચ્ચાંની સહાયતાથી આપણા દેશમાં સ્થેતી થાય છે.
- ૨૨ બઢદોથી હઠ ચાલે છે બઢદોથી સમાર સ્થેચાય છે.
- ૨૩ બઢદોથી પગર થાય છે.
- ૨૪ બઢદોથીજ કોસ સ્થેંચી પાણી પાવાનું કામ થાય છે.
- ૨૫ બઢદોને ગાડીમાં જોડે છે.
- ૨૬ મરી ગયા પછી ગાય બઢદનું ચામડું કેટલાક કામમાં આવે છે
- ૨૭ સ્થેરી વાત તો આ છે કે આપણે પરમેશ્વરને ધન્યવાદ
આપવો જોઈએ કે તેણે આપણા ઉપર દયા કરીને એવાં
કિંમતી પશુ આપ્યાં.

---

* ઉત્તર હિંદમાં તે શેર હોય છે તે જૈંસી રૂપિયાભારનો હોય છે,
એટલે ગુજરાતના શેરથી વમળો હોય છે

પાઠ ૪-ક્રોધ.

સોચે=વિચાર	અંધાધુંધ=તોફાન.
જી=જીવ.	ટલ જાવ=દૂર જાવ
બડી આંધી=મોટું વાવાઝોડું.	પ્યાસ=તરસ.
મોટી આંધી, મોટો વાવંટોલીઓ.	કડી=કડવી.
પેડો=ઘાડ.	લિપટ પડા=ચોંટી પડ્યો.
જડસે=મૂઝથી-માંથી	મલમંસી=મલાઈ.
મૂડોઝ=ધરતીકંપ.	

- ૧ ક્રોધમાં માણસની બુદ્ધિ ઠેકાણે રહેતી નથી.
- ૨ ક્રોધી સારાં खोटાં કામોને સમજી શકતો નથી.
- ૩ તે વચ્ચે જે મનમાં આવે છે તે વગર વિચારે કરી નાંચે છે.
- ૪ એને જ લીધે તેને પાછળથી પસ્તાવું પડે છે.
- ૫ તેનું મન હમેશાં દુઃખમાં જ ડૂબેલું રહે છે.
- ૬ તેની સાથે કોઈ સંપ રાખતું નથી અને કોઈનો જીવ તેની સાથે વાત કરવાને ચાહતો નથી.
- ૭ જેવી રીતે વંટોળીઓ ઘાડોને મૂઝમાંથી ઉઘાડી ફેંકી દે છે
- ૮ અને ધરતીકંપ મોટાં મોટાં શહેરોનું સત્યાનાશ કરી નાંચે છે

- ૯ તેજ પ્રમાણે ક્રોધીનો ક્રોધ પોતાની ચારે બાજુથી અંધા-
ધુંધી મચાવી દે છે.
- ૧૦ ઇટલા માટે જ્યારે ક્રોધ થાય (ત્યારે) તેને અટકાવો.
- ૧૧ વાતને (ક્રોધની વાતને) હઠાવી દો; જેના ઉપર ક્રોધ
આવ્યો હોય તેની સામેથી રવસી જાઓ.
- ૧૨ જીવ તો માનશે નહિ પણ આગ્રહથી તેને બીજા કામમાં લગાડો;
- ૧૩ કોઈ બીજી વાત કરવા માંડો.
- ૧૪ ઉભા હો તો બેસી જાઓ, તરસ ન હોય તો પણ પાણી પી લો;
- ૧૫ જેથી ક્રોધ શાંત થઈ જાય.
- ૧૬ ક્રોધમાં ગાલ દેવી, કોઈ કડવી વાત કહી બેસવી,
- ૧૭ અથવા મારવું (તે) ઘણું જ રાજીબેશ્વર છે. જો તમે કોઈને ગાલ
દીધી અને તેણે ઝડપું (સામું) તમને સારું રાજીબેશ્વરું,
૧૮ અથવા તમે કોઈના ઉપર હાથ ચલાવ્યો અને તે પણ સામો
થઈ ગયો, તો ભલાઈ (ગૃહસ્થપણું-મોટાઈ) ધૂલમાં
મળી ગઈ.
- ૧૯ ઇટલા માટે ક્રોધ કદી ન કરવો જોઈએ.
-

पाठ ५-अच्छा लड़का=सारो छोकरो.

राखी=लाकड़ी.

ओर=तरफ.

छीटा=झापटुं.

फूला=फूलाइ गयो.

कुरता=पहेरण.

बडाई=मोटाई.

- १ एक दिवस एक डोसो लाकडानी घोडीनी मददथी चालतो चालतो एक गाममां जतो हतो.
- २ गामनी बहार केटलाक छोकरा गायो चारता हता.
- ३ ज्यारे ते एक झाडनी नीचे पहुँच्यो त्यारे तेनी लाकडानी घोडी भांगी गई.
- ४ ते थाक्यो तो हतोज, (तेथी) लाकडानी घोडी राखीने ते झाडनी छायामां सुई गयो.
- ५ थोडीवारमां एक वरसादनुं झापटुं आव्युं, पण ते सूतोज रह्यो
- ६ डोसानी आंख उघडी तो तेणे जोयुं के एक छोकराए पोतानुं पहेरण उतारीने तेना मोढा उपर नांखी दीधुं छे.
- ७ अने पासे बेसीने तेनी लाकडानी घोडी बनावी रह्यो छे.
- ८ डोसो बोल्यो “छोकरा ! तमोए पोतानुं पहेरण मने केम ओढाडी दीधुं ?”
- ९ छोकराए कहुं “वरसाद वरसवा लाग्यो हतो, (तेथी) तमे जागी पढत.”

- ૧૦ ઇટલામાં છોકરાં તેની લાકડાની ઘોડી પળ બનાવી દીધી.
- ૧૧ ડોસો ઉઠીને ચાલવા લાગ્યો તો તેણે આંખોમાં આંસુ.
ભરી છોકરાની તરફ જોઈને કહ્યું
- ૧૨ જ્યારે અમે પરદેશ ગયા હતા, (ત્યારે) અમારે પળ એક
દીકરો હતો.
- ૧૩ તે હાલ તમારી વરાઢર થયો હશે
- ૧૪ ગરીબ દુઃખી ઉપર જે પ્રમાણે તમે દયા કરી છે તેજ
પ્રમાણે (જો) તે પળ કરતો હોત તો અમે (પળ) અમને
પોતાને ધન્ય (ભાગ્યશાલી) સમજીશું.
- ૧૫ તેનું નામ રામરત્ન હતું અને અમારું શિવરત્ન છે ”
- ૧૬ છોકરે તે ડોસાને વાથ ખીડી અને વોલ્યો “ હુંજ તમારો
દીકરો છું અને મારુંજ નામ રામરત્ન છે. ”
- ૧૭ ડોસા (ને) પોતાના દીકરાની લાયકી-યોગ્યતા જોઈને
આનંદ માયો નહિ.
- ૧૮ તે દીકરાની સાથે પોતાને ઘેર ગયો અને જ્યાં સુધી
જીવ્યો (ત્યાં સુધી) જે કોઈ તેને ઘેર આવતો,
- ૧૯ તેને ખાંગેલી લાકડાની ઘોડી દેખાડતો અને પોતાના
દીકરાનાં વચ્ચાળ કરતો.
-

पाठ ६-भाई बहिन और दर्पन=भाई बहेन अने आरसो.

. वैसा=एवुं.

संयोगसे=दैवयोगे, सारा

नसीबे.

लग गई=लागी आवी

गले=कोटे.

चाहीये=जोइए

बट्टा=डाघ.

छिपादो=छुपावो.

- १ एक माणसने वे छोकरां हतां, एक दीकरो अने एक दीकरी
- २ दीकरो घणो रूपाळो हतो, पण छोडीनुं रूप तेवुं नहोतुं.
- ३ दैवयोगथी एक दिवस बंने रमतां रमतां पोतपोतानुं
मोहुं आरसामां जोवा लाग्यां
- ४ छोकराने पोतानी मोढानी सुंदरता जोई अहंकार मायो
नहि अने पोतानी बहेनने कहेवा लाग्यो
- ५ “तमे पण चाहतां हशो के जेम अमे सुंदर छीए (तेम)
तमे पण तेवांज सुंदर होत ”
- ६ आ बात छोडीने लागी आवी अने उदास थइने रडती
रडती पोतानी मानी पासे जईने कहेवा लागी.
- ७ “मा ! भाईने कहो के (ते) पोतानुं मोहुं दर्पणमां
जोया न करे”.

- ८ माए छोडीने कोटे वळगाडी अने छोराने बोळावीने
कहुं “ दीकरा !
- ९ तमे घणा सुंदर छो, तमने दर्पणमां पोतानुं मोडुं सारुं
लागे तो तमारे जाणवुं जोईये के नठारी चाल न चालवी,
- १० नहि तो तमारी सुंदरतामां कलंक लागशे.”
- ११ पछी छोडी साथे बोली “ दीकरी, तमने पोतानुं रूप
सारुं न लागे तो तमारे जाणवुं जोईए के जे कई तैमां
नठारुं छे,
- १२ ते पोतानी सारी चालथी ढांकी दो.
- १३ तमे नथी सांभळ्युं के “ सारा रूपने संसार जुए छे
अने सारा गुणने भगवान.”

पाठ ७—चंद्रमा

पूर्णमासी=पूनम.

अमावस=अमास.

निगाहसे=नजरमांथी.

बढने=वधवा.

इस भाँति=आवी रीते.

नया=नवा.

हर=दरेक

जोति=तेज.

घूम=फरीने.

गुनी=घणी.

धब्बे=धाबा.

- ૧ ચંદ્રમાનો આકાર ગોઠ છે.
- ૨ પુનમને દિવસે અમને પૂરો ચંદ્રમા દેખાય છે.
- ૩ ફરી રોજ થોડો ઘટતો જાય છે.
- ૪ અહીં સુધી કે અમાસને દિવસે તે નજરથી છુપાઈ જાય છે.
- ૫ ફરીથી ધીરે ધીરે વધતો જાય છે અને વધતાં વધતાં ફરી પૂરો થઈ જાય છે.
- ૬ આ પ્રમાણે દર મહિને નવો ચંદ્રમા જોવામાં આવે છે.
- ૭ ચંદ્રમામાં પ્રકાશ નથી તે ફક્ત સૂરજના તેજથી ચઢકે છે.
- ૮ જે ભાગ સૂરજની સામે હોય છે તે જોવામાં આવે છે અને જે બીજી બાજુએ હોય છે તે દેખાતો નથી.
- ૯ આજ કારણ છે કે ચંદ્રમા કોઈ વસ્તુ નાનો દેખાય છે,
- ૧૦ અને કોઈ વસ્તુ મોટો.
- ૧૧ ડ્યારે ચંદ્રમા પૃથ્વી અને સૂરજની વચમાં આવી જાય છે,
- ૧૨ ત્યારે અંધારાનો ભાગ અમારી તરફ રહે છે,
- ૧૩ અને અમે તેને જોઈ શકતા નથી.
- ૧૪ ચંદ્રમા પૃથ્વીની ચારે તરફ એક *મહિનામાં ફરી આવે છે.
- ૧૫ પૃથ્વી ચંદ્રમાથી પચાસ ગણી મોટી છે.

- ૧૬ ચંદ્રમા પૃથ્વીપરથી સૂરજના જેટલો જોવામાં આવે છે.
 ૧૭ તેનું કારણ આજ છે કે તે પૃથ્વીની પાસે છે.
 ૧૮ અને સૂરજ તેથી ચારસો ગણો વેગલો છે.
 ૧૯ જે પ્રમાણે પૃથ્વી ઉપર પર્વત છે તેજ પ્રમાણે ચંદ્રમામાં
 પણ છે.
 ૨૦ આજ પહાડ કાઢાં કાઢાં ધાવાં (ઢાઘા) જેવાં દેખાય છે.

પાઠ ૮—બીમાર હાથી ઔર उसकी चतुराई=માંદો હાથી
 અને તેની ચતુરાઈ.

उठ आई=दुखवा आवी	चिंघाड़=ब्रूमो पाड़वी.
तक=सुधी.	पहचान=समजी.
खुली=उघड़ी	झुकाकर=नमावीने.
छिटा दिया=सूवाडयो.	सांस=श्वास

- ૧ એક સાહેબ (મહાશય) લખે છે કે એક હાથીની આંખો
 દુખવા આવી અને ત્રણ દિવસ સુધી દર્દના કારણે
 ઉઘડી નહિ.
 ૨ તેના ધણીએ એક ડાક્ટરને પૂછ્યું
 ૩ “આપ આ વિચારાની આંખોને પણ સારી કરી શકોછો?”
 ૪ ડાક્ટરે જવાબ દીધો.

- ૫ “જે દવા માણસની આંખમાં નાંખવામાં આવે છે તે દવા આની આંખોમાં નાંખીને જોઈશ કે ગુણ કરે છે કે નહિ.”
- ૬ મહાવતે હાથીને સુવાડી દીધો અને ડાક્ટરે તેની આંખોમાં દવા નાંખી.
- ૭ હાથી દુઃખ ન વેઠી શક્યો અને ચીસો પાડવા લાગ્યો, પણ થોડી વારમાં તેની આંખો થોડી થોડી ઉઘડવા લાગી.
- ૮ બીજે દિવસે જ્યારે ડૉક્ટર ફરી આવ્યા (ત્યારે) હાથી તેની બોલી ઓલખીને પોતાની મેઢે એક તરફ માથું નમાવીને પડી ગયો (સુઈ ગયો).
- ૯ પોતાની સુંઢને બાળી લીધી અને શ્વાસ રોકી લીધો.
- ૧૦ જે પ્રમાણે કોઈ માણસ ધીરજ રાખીને પીડા સહન કરવાને માટે પોતાને સંભાળે
- ૧૧ જ્યારે બંને આંખોમાં દવા નાંખી દીધી ત્યારે તેણે લાંબો શ્વાસ રેંચ્યો અને સુંઢ હલાવી.
- ૧૨ સમજો, આ કહ્યું કે હું આપને ધન્યવાદ આપું છું.
-

पाठ ९—खरहा और कलुआ=ससलुं अने काचबो.

खरहा=ससलुं.

कलुआ=काचबो.

साथ=संगाथ.

हुंढने=शोधवा.

उसी और=ते तरफ.

ठट्ठा=मश्करी.

रेंग२कर=घसडातो घसडातो.

चाहा=इच्छाथी.

दाँव बद=सरत करीने.

दौड=दौडवानी सरत.

सोचा=विचार कर्यो.

उतना=एटलुं.

झपकी=उंध.

लेटकर=पडीने

गहरी=गाढी.

नींद=ऊंघ, निद्रा.

घसिटता२=घसडातो घसडातो.

चुपके=छानोमानो.

अचरज=आश्चर्य.

लजाया=शरमायो.

निष्फल=नकामो.

१ एक काचवाने परदेश जवुं हतुं, एटला माटे संगत खोलवा लाग्यो.

२ दैवयोगथी एक ससलो पण तेज तरफ जवानो हतो.

३ काचबाए कलुं “आवो भाई! अमे तमारी साथे चालीए.”

४ ससलो खरखडीने हस्यो अने कहेवा लाग्यो—

५ क्यां तु धीमे धीमे पहोरमां चार आंगळ जमीन चाले

- छे अने क्यां हुं विजलीनी माफक कुदका माहं छुं.
- ६ हवानी माफक उडुं छुं, भला मारो तारो केवो संगत?"
- ७ काचबाए कहुं " साचुं छे, पण ईश्वर धारशे तो तमारी आगळ पहोंचीश.
- ८ न मानो तो शरत मारीने दोडी जोइए."
- ९ ससलाए कहुं " हमणांज दोडो " बनेमां दोड ठरी.
- १० काचबो धीरे धीरे चालवा लाग्यो अने ससलो बे छलं-गोमां एटलो दूर निकळी गयो के देखातो बंध थयो.
- ११ थोडे वेगळे जईने ससलाए विचार कर्यो के हुं केटलो चाली चुक्यो छुं.
- १२ काचबाने सांझ सुधी एटलुं चालुं कठण छे.
- १३ अही एक उंघ लई लउं.
- १४ ससलो सूईने घाडी उंघमां सूई गयो.
- १५ काचबो थोडीवार पछी घसडातो घसडातो आव्यो तो थुं जुए छे के ससलो पडीने सूई रह्यो छे.
- १६ ते छानोमानो चाली गयो.
- १७ ज्यारे ससलो जाग्यो अनै काचबाने न दीठो, त्यारे पोतानी मेळे कहेवा लाग्यो के
- १८ "काचबो हजु सुधी न पहोंच्यो, आगळ पाछळ आवीज

रहेसे; हुं चालीने ठेकाणा उपर पहुँची जाउं. ”

१९ ठेकाणा पर पहुँचीने काचवाने बेठेलो जोई ते घणुं .
आश्चर्य थयो (पाम्यो) अने मनमां घणुं शरमायो.

२० साचुं छे, महेनत निष्फल नथी थती.

पाठ १०—सवाई जयसिंह

अनवन=अणवनाव.

बहुतेरा=बहुज.

बदला=बदलो.

मरने पर=मरण पछी.

अभीतक=हजू सुधी.

व्यवहार=रीतभात.

प्रश्नों=सवाल.

अनुसार=प्रमाणे.

उनके पलटेमे=एना बदलामां.

नमीसे=नम्रताथी.

व्याह=विवाह.

भर=सुधी.

निर्वाह=भरणपोषण.

१ औरंगजेब अने महाराजा जयसिंहमां कोई कारणथी
अणवनाव थये.

२ औरंगजेबे घणी बार इच्छयुं के महाराजथी (नो) बदलो
वालुं, पण ते पोतानी चतुराईथी तेने हाथ आव्यो नहि.

३ तेमना मर्या पछी बादशाहे तेमना दीकराने पकडी मंगाव्यो.

- ૪ રાજકુમાર અત્યાર સુધી વિદ્યાભ્યાસજ કરતો હતો અને સંસારનો વ્યવહાર જાણતો ન હતો.
- ૫ ચાલતી વખતે તેમના ભાઈબંધોએ પોતપોતાની સમજણ અનુસાર બાદશાહના પ્રશ્નોના જવાબ બતાવ્યા.
- ૬ રાજકુમારે કહ્યું “ જો બાદશાહ આમાંથી એક પળ વાત ન પૂછે તો શો ઉત્તર આપું ? ”
- ૭ તેમની માએ કહ્યું “ દીકરા ! પોતાની સમજણ પ્રમાણે ઉત્તર આપવો, ईश्वर તમારું મલુંજ કરશે ”
- ૮ ડ્યારે રાજકુમાર બાદશાહની પાસે પહોંચ્યો ત્યારે બાદશાહે તેમના બંને હાથ જાલી ક્રોધવાળી આંખો કરીને કહ્યું
- ૯ “ તારા બાપે મારી સાથે ઘણાંજ નઠારાં કામો કર્યા છે.
- ૧૦ બોલ, હું તેમના બદલામાં તને શી શિક્ષા કરું ? ”
- ૧૧ રાજકુમારે ઘણી નમ્રતાથી ઉત્તર આપ્યો
- ૧૨ “ હજુર ! લગ્ન વખતે કન્યાદાનના સમયે પુરુષ સ્ત્રીનો એકજ હાથ પકડે છે
- ૧૩ અને તે લાજને લીધે તેનું જીંદગી સુધી ગુજરાન કરે છે,
- ૧૪ આપે તો મારા બંને હાથો પકડ્યા છે, હવે મને શો ઢર છે ? ”

१५ औरंगजेब आ डहापणभरेला उत्तरथी राजी थयो

१६ अने घणुंज राज पोतानी पासेथी आपीने तेनुं नाम .

“ सवाई जयसिंह ” राख्युं.

१७ साचुं छे, विद्यामां घणुं बळ छे.

पाठ ११-बुराईके बदले भलाई=भुंडाईने बदले भलाई.

चौपाल=चोक; ओटलो.

दम=जीव.

सहारा=सहाय.

झिड़ककर=बढीने.

चुपचाप=छानोमानो.

अपनासा मुँह लेकर=नीचे

मोढे गम खाईने, आव्यो तेवो.

राह=रस्तो.

मालीक=धनी.

उनको=एने.

टिकालिया=राख्यो, उतार्यो.

पयाल=सादडी, चटाई, पराळ,

घास.

बिछाकर=पाथरीने

कम्मल=कामलो.

मुझे=मने.

पहचानते हैं=ओळखो छो.

यहवही=ते एज.

जिसको=जेने

उन्होंने=एमणे

दुत्कार=फीटकार.

खिला पिला=खावा पीवानुं.

भगा=नसाडो.

१ एक दिवस एक ठाकोर साहेब पोताना चोकमां बेठा हता.

૨. ઇટલામાં એક ખીલ થાકેલો, ખૂલ્યો તરસ્યો ત્યાં આવી નિકલ્યો (ચઢ્યો) અને ઠાકોર સાહેબને કહ્યું
૩. “ ખૂલને લીધે મારો જીવ જાય છે, કંઈ યાવાનું મઠી જાય જેથી આગલ ચાલવાની મદદ મળે. ”
૪. ઠાકોરે તેને તુચ્છકારીને કહ્યું
૫. “ ચાલ, અહીં તારે યાવાને માટે કંઈ નથી
૬. ત્યારે તે વિચારાવે કહ્યું “ થોડું પાણીજ પાઓ. ”
૭. ઠાકોર સાહેબને ક્રોધ આવી ગયો અને કહેવા લાગ્યા.
૮. “ તું અહીંથી જાય છે કે નહિ; ઉઠું તારાં હાડકાં પાંસઝાં તોડી નાંચું ? ”
૯. આ સાંભળીને તે વિચારો પોતાનું મોઢું લઈને (સંતાડીને) છાનોમાનો ચાલ્યો ગયો.
૧૦. થોડાજ દિવસ પછી ઠાકોર સાહેબ શિકારને વાસ્તે ઘનમાં ગયા.
૧૧. ત્યાં રસ્તો ખૂલી ગયા અને ધટકતા ધટકતા એક ઝુંપડીની પાસે જઈ ચઢ્યા.
૧૨. રાત ઘણી વીતી ગઈ હતી અને તેમનું ગામ ઘણું વેગલું હતું, આથી ઝુંપડીના માલિકે તેને પોતાને ત્યાં આશરો આપ્યો.

- ૧૩ તે એક લોટામાં પાણી ભરી લાવ્યો અને જે કંઈ તેની
પાસે પાવાનું હતું (તે) આગળ મૂક્યું.
- ૧૪ જ્યારે ઠાકોર સાહેબ પાણી પી રહ્યા ત્યારે તેમને સુવાને
માટે પરાલ બિછાવીને ઉપર કામઢી નાંચી દીધી
- ૧૫ ઠાકોર સાહેબ આખી રાત સુખથી સુઈ રહ્યા.
- ૧૬ જ્યારે સવારે ઉઠ્યા ત્યારે તેણે તમને ઘરનો રસ્તો બતાવ્યો
અને કહ્યું “ આપ મને ઓઢાવો છો ? ”
- ૧૭ જ્યારે બંનેની ચાર આંખો ખેગી થઈ, ત્યારે ઠાકોર સાહેબને
મોઢેથી વાત ન નિકળી કેમકે આ તેજ ખીલ હતો જેને
તેઓણ તિરસ્કાર કર્યો હતો.
- ૧૮ ચાલતી વખતે ખીલે ઠાકોર સાહેબને કહ્યું
- ૧૯ “ જ્યારે કોઈ વખતે ખૂલ્યો તરસ્યો તમારી પાસે આવે
ત્યારે તેને કંઈ પાવા પીવાનું આપ્યા કરો
- ૨૦ તુલ્લકાર કરીને કાઢી ન મુકો ”

પાઠ ૧૨--દયા.

ચવેરે=પીતરાઈ	કાકાનો	કુંડ=ટોલુ.
છોકરો		ઓર=તરફ
ઉસી સમય=એ વખતે		સબસે=બધાની.

आगेके=आगलना.

भरकर=लावीने.

ऊस=ए

फेर२=फेरवी फेरवीने.

धीरे२=धीमे धीमे

घाव=घामां

गिराया है=पाडयो छे

निर्दोषी=दोष विनाना

कुछ=जरा.

कभी=कदी.

बुरा=खराब.

बडा झगडा=मोटी लडाई.

निपटाने के लिये=समाधान.

निकाल करवा माटे.

अधिक=वधारे

एह=ए.

मान ली=मानी लीधी.

अच्छा हो जाने पर=सारो

थइ गया पछी.

१ वसंतऋतुमां एक गौतम बुद्ध पेताना पितराइ भाई
देवदत्तनी साथे वाडीमां वेठा हता

२ तेज बखते एक हंसोनुं टोळुं मीठी बोली बोलतुं बोळतुं
हिमालय तरफ जतुं हतुं

३ देवदत्ते सघळाथी आगलना हंस उपर तीर फेंक्युं, ते
घायल थईने जमीन उपर ढली पड्यो.

४ बुद्ध तेनुं दुःख न जोई शक्यो अने आंखेमां आंघु
लावीने ते अधमुआ हंसने तेणे उठावी लीथो.

- ૫ તેના ઉપર હાથ ફેરવી ફેરવીને ધીરે ધીરે તીરને સ્વેચ્છ્યું
અને તેના ઘામાં દવા લગાડીને તેને પોતાની છાતી
સાથે ચાંપ્યો.
- ૬ ઇટલામાં દેવદત્તે કહ્યું.
- ૭ “મેં આ હંસને મારીને પાડ્યો છે, ઇથી મને આપી દો. ”
- ૮ બુદ્ધે કહ્યું “તમે ઘણું નઠારું કામ કર્યું,
- ૯ કે આ દોષ વગરના જીવને માર્યો,
- ૧૦ તમને કાઈ પળ દયા ન આવી !
- ૧૧ હું તમને આ હંસ કદી નહિ આપું. ”
- ૧૨ બંનેમાં મોટો झगडा થયો અને તેનો નિકાલ કરવાને
માટે બુદ્ધિમાનોની સભા ભરવામાં આવી.
- ૧૩ તેઓમાંથી એકે કહ્યું મારનાર કરતાં વચાવવાવાળાનો
હક આ હંસ ઉપર વધારે છે
- ૧૪ આ વાત સંઘઠાણે માની લીધી અને હંસ બુદ્ધનીજ પાસે રહ્યો.
- ૧૫ સારું થયા પછી બુદ્ધે તેને ઉડાવી દીધો.
-

पाठ १३-विपत्तिमें मित्रकी परीक्षा होती है=विपत्तीमां मित्रनी परीक्षा थाय छे.

आपसमें=एक बीजा साथे;

एमनामां.

यह=एवो ए.

ठहरा कि=ठराव कर्यो के.

पड़ने पर=पडवाथी.

में होकर=मां थइने

इतनेमें=एटलामां.

सामना=सामे.

झटपट=जलदी; उतावले.

पेड़=झाड़.

कुछ देर तक=थोड़ीवार सुधी.

अंतमें=छेवटे.

बार बार=बारंवार, फरी

फरीने.

निकाले=काढीले; करीले.

इष्ट=सारं इच्छनार.

बंधु=सगां वहालां; माइ.

जित=जेटला.

१ दुःखमां मित्रनी परीक्षा थाय छे

२ वे प्राणस परदेश साथे साथे चाल्या अने एक बीजामां एवं उर्यु के दुःख पडतां एक बीजाने मदद करे.

३ दैवयोगथी बंने एक जंगलमां थइने जता हता के एटलामां रींछ सामो थई गयो

४ तेओमांथी एक जलदी दोडीने झाड़ उपर चढी गयो अने बीजोश्वास रोकीने जमीन उपर मरेलानी माफक सुइ गयो.

५ रींछ केटलीक बार सुधी तेनुं मां अने कानोने सुंयवा लाग्यो

- ६ छेबटे मरेलो जाणी छोडीने चाल्यो गयो.
- ७ ज्यारे रींछ केटछेक वेगळे नीकळी गयो त्यारे जे माणस
झाड उपर चढी गयो हतो ते उतरीने पोताना सोबतीने
पूछवा लाग्यो,
- ८ “मित्र ! रींछ बारंवार पोतानुं मोहूं तमारा कानमां लगा-
डीने थुं कहेतो हतो ? ”
- ९ तेणे कहुं
- १० “ रींछे मारा कानमां एवी वातो कही के हुं थुं कहुं.”
- ११ तेना मित्रे कहुं
- १२ “ एकाद वात तो अमने कहो.”
- १३ ते माणसे कहुं.
- १४ “ एक वात तो ए हती के जे माणस पोतानुंज काम
काढे अने मित्रने मदद न करे, तेनी साथे प्रीति करवी
जोईए नहि.”
- १५ कोईए कहुं छे. (के)
- १६ जो थोडा दिवस माटे विपत्ति होय तो तेनी बराबर
सुख नथी
- १७ (कारणके) साहं इच्छनार मित्र अने बंधु ज्यारे त्यारे
सर्व कोइना जाणवामां आवे छे.
-

પાઠ ૧૪-ભેડિયા=વરુ.

ભેડિયા=વરુ.

બહુતાયતસે=ઘણું કરીને; ઘણાં.

સૂરત=ચહેરો, ઘાટ; દેખાવ.

મિલતી જુલતી=મળતી આવે છે.

પૈને=તીણા.

શ્વરી=ભારે.

નોકીલી=અળીદાર.

ભિટે=સ્વો, બોડ; રહેઠાણ.

સ્વોજમેં=સ્વોળામાં, શોધમાં.

શુંડ કે શુંડ=ટોળાંનાં ટોળાં.

જવતક=ડ્યાં સુધી.

યતીમસ્થાનેમેં=અનાથાશ્રમમાં.

૧ વરુ સઘળા દેશોમાં મળે છે;

૨ પણ આ દેશમાં મોટી સંખ્યામાં હોય છે.

૩ એનું સ્વરૂપ કુતરાને મળતું આવે છે.

૪ એનો રંગ તપ્પીરીયો, વાલ ઘણા, દાંત ધારવાળા, (અને)
પૂંછડી વાલવાળી હોય છે.

૫ એની ઝંચાઈ ત્રણ ફુટ સુધી અને લંબાઈ ચાર ફુટ સુધી
હોય છે.

૬ એના કાન લાંબા હોય છે અને ટટાર રહે છે.

૭ નાક લાંબુ અને અળીવાળું હોય છે.

૮ વરુ માંસ સ્થાનારા જીવોમાંનું છે.

૯ તે દિવસમાં પોતાની સ્વોમાં સંતાઈને પડ્યું રહે છે અને
રાતે શિકારની સ્વોમાં નીકળે છે.

- १० वरुओनां टोळे टोळां एकठां फर्यां करे छे.
 ११ वरु ज्यां सुधी वधारे भूख्यो नथी थतो (त्यां सुधी)
 माणस उपर तलप मारतो नथी.
 १२ ते बकरीनां बच्चाने घणुं करीने उपाडी लई जाय छे.
 १२ अने कदी कदी माणसनां बच्चाने पण लई जाय छे.
 १४ कदी कदी एवुं पण जोवा अने सांभळवामां आव्युं छे के
 माणसनां छोकरांने वरु पाळे छे.
 १५ आगरानी पासे सिकंदरा (गाम)ना अनाथालयमां एक
 एवो छोकरो हतो जे वरुनी खोमांथी मळयो हतो.

पाठ १५-भेडिया और सारस=वरु अने सारस.

गलेमें=गळामां.

हड्डी=हाडकुं.

बहुतेरा=घणा.

खांसा=खूंखारा.

खखारा=कर्यां.

अंतमें=छेवटे.

सारस=हारेवडुं; सारस पक्षी.

निवाहो=बजाओ.

धर्म=फरज.

जान=जीव.

जो माँगोगे दूंगा=मागशी ते
आपीश.

डालकर=नांखीने.

हिरन=हरण.

सुध दिलाकर=याद आपीने.

- ૧ એક વરુના ગઝામાં હાડકું અટકી ગયું.
  - ૨ વહુ વચ્ચત ચાંચાર્યો પળ હાડકું ન નીકળ્યું.
  - ૩ છેવટે સારસની પાસે ગયો અને કહ્યું “ અમે (અને) તમે એકજ જંગલના રહેવાસી છીએ, આ વચ્ચત પઢોસીનો ધર્મ પાલો.
  - ૪ મારા ગઝામાં હાડકું અટકી ગયું છે અને જીવપર આવી વચ્ચું છે, આપની લાંબી ચાંચથી એને કહાડી નાંચો; જે માગશો (તે) આપીશ.
  - ૫ સારસે આ વાત માની લીધી અને વરુના ગઝામાં પોતાની લાંબી ડોક ઘાલીને હાડકું ચેંચી લીધું.
  - ૬ થોડાજ દિવસ પછી એક હરણ શિકાર કરીને લાવ્યો
  - ૭ અને નદીને કાંઠે બેસીને ચાવા લાગ્યો.
  - ૮ એટલામાં સારસ પાસે જઈને પોતાના ઉપકારની યાદ દેવરાવીને કહેવા લાગ્યો.
  - ૯ “આજહું ઘણો ખૂચ્યો છું, મને પળ એક કકડો આપો ”
  - ૧૦ વરુણે કહ્યું “ ઓ મૂર્ખ ! આ ઉપકાર શો થોડો છે.
  - ૧૧ કે તે મારા ગઝામાં પોતાની ડોક ઘાલી અને મેં તેને છોડી દીધી અને તારો જીવ બચાવ્યો.”
-

पाठ १६.

भेड़िया और भेड़का बच्चा=वरु अने घेढानुं बच्चुं.

किसी दिन=कोई दिवस.

खडा=उभुं उभुं.

बहावकी ओर=बहेती हती
ते=बहेण तरफ.

भेड़=घेढुं.

उसे=एने.

देखकर=जोइने.

पानी भर आया=पाणी भराइ
आव्युं.

दोष=वांक.

प्यासे=तरसे.

डरावनी=भयानक.

सूरत=चहेरो.

घूड़की=घुरकीयाथी.

काँप उठा=कंपी उठयुं.

गिड गिडाकर=गळगळ
थइने.

बहाव=बहेवुं

बकवादी=बोलकणुं.

दबोचलीया=बोचीमांथी पकडी
लीधुं, दाबी दीधुं.

फाडकर=फाडीने

१ एक वरु कोई दिवस नदीने कांठे उभा रहीने पापी
पीतुं हतुं.

२ (ते) भुं जुए छे के नदीना बहेवा तरफ एक घेढानुं
बच्चुं पण पाणी पी रहुं छे.

३ तेने जोईने वरुना मोंमां पाणी छुटयुं (ललचायुं) अने
तेने कोई दोष आरोपीने मारवाने इच्छयुं

- ૪ આ વિચારીને ઘેટાના બચ્ચાની પાસે જઈને કહેવા લાગ્યું
- ૫ “અરે દુષ્ટ ! અમે તરશે મરીએ છીએ અને તું પાણીને મેલું કરે છે, જેથી અમે પી શકીએ નહીં.”
- ૬ વિચારું ઘેટાનું વચ્ચું વરુનો બિહામળો દેસ્વાવ જોઈને તેની ધમકીથી ધ્રુજી ઉઠ્યું.
- ૭ અને કરગરીને કહેવા લાગ્યું “આપ આ શું કહો છો !
- ૮ પાણીનું વહેવું આપની તરફથી મારી તરફ છે, ”
- ૯ મારા તરફનું પાણી આપના સુધી કેવી રીતે જઈ શકે છે?
- ૧૦ વરુણ કહ્યું “ તું ઘણું વ્યર્થ બોલનારો છે.
- ૧૧ તેં છ મહિના ઉપર મને ઘણી ગાલો દીધી હતી.”
- ૧૨ બચ્ચાણ કહ્યું “ હજી તો હું છ મહિનાનો થયો પણ નથી,
- ૧૩ ગાલો કોણે દીધી હશે ” ? ત્યારે વરુણ કહ્યું,
- ૧૪ “ તેં ગાલો નહિ દીધી હશે (તો) તારી માએ દીધી હશે.”
- ૧૫ બચ્ચાણ કહ્યું “મારી મા તો તેજ દિવસે મરી ગઈ, જે દિવસે મારો જન્મ થયો હતો.”
- ૧૬ આ સાંભળતાં જ વરુણ બચ્ચાને શાલી લીધું અને ફાડીને તેને खाई ગયો.

પાઠ ૧૭-દિશા.

સબેરે=સવારમાં.

જિધરસે=ઝ્યાંથી.

દાહિને=જમણે.

બાંયે=ડાને.

ચતુરાઈસે=બુદ્ધિથી.

આપસેઆપ=એની મેળે.

ઘુમાકર=ફેરવીને.

સિરેપર=છેડાપર.

સા=ના જેવું.

૧ મુખ્ય દિશા ચાર છે. પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ.

૨ જો તમે સવારમાં ઝ્યાંથી સૂરજ નીકળે છે તે તરફ મોં કરીને ઉભા રહો તો તમારા જમણા હાથ તરફ દક્ષિણ,

૩ ઢાબા હાથ તરફ ઉત્તર, પીઠ પાછળ પશ્ચિમ અને સામે પૂર્વ થશે.

૪ હિંદુ (આર્ય) દશ દિશા માને છે.

૫ ચાર તો તેજ છે તે ઉપર લખવામાં આવી છે.

૬ અને ચાર બીજી એના વચમાં (ઈશાન, નૈઋત્ય, વાયવ્ય, અગ્નિ માનવામાં આવે છે.

૭ એક ઉપર (આકાશ) અને એક નીચે (પાતાલ).

૮ અંગ્રેજોએ પોતાની અક્કલથી એક યંત્ર એવું બનાવ્યું છે જેથી પોતાની મેળે દિશા માલમ પડે છે.

૧ આ યંત્રને અંગ્રેજીમાં “મેરિનર્સ કમ્પ્સ” અને ફારસીમાં
“કુતુબનુમા” (હોકાયંત્ર) કહે છે.

૧૦ એની વચમાં એક સોય હોય છે

૧૧ જે ગમે તેમ ફેરવીને રાખી હોય

૧૨ (તોપણ) હમેશાં ઉત્તર દક્ષિણ થઈ જાય છે.

૧૩ સોયના તે માથા ઉપર જે (ભાગ) ઉત્તરની તરફ રહે છે

૧૪ (તે) એક ત્રિશૂલ જેવો બનેલો રહે છે.

૧૫ એથી દિશા જાણવામાં કદી ભૂલ થતી નથી.

પાઠ ૧૮—દિન—મહીને—વરસ=દિવસ—મહિના—વરસ.

ઘંટે=કલાક.

હફતે=અઠવાડીયું.

વિહફૈ=ગુરુવાર.

સનીચર=શનિવાર.

ઇતવાર=રવીવાર.

ઇન્હીકો=તેમને.

કુચ્છ ઠીક નહિ=કંઈ પ્રમાણ નહિ.

કમી=કોઈ વચત.

માદોં=માદરવો.

કુંઆર=આસો.

અગહન=માગશર.

કહીં ૨=કોઈ કોઈ ઠેકાણે.

અસોજ=આસો.

૧ હિંદુઓમાં સૂરજના ઊગવાથી દિવસ ગણાય છે,

૨ પણ અંગ્રેજ રાતના બાર વાગ્યાથી દિવસ માને છે.

- ૩ દિવસમાં ચોવીસ કલાક માનવામાં આવ્યા છે.
- ૪ અઠવાડીઆમાં સાત દિવસ હોય છે જેનાં નામ આ છે—
- ૫ સોમવાર, મંગલ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, શનિ અને રવિવાર.
- ૬ એમનેજ સંસ્કૃતમાં સોમવાર, ભૌમવાર, બુધવાર, ગુરુવાર, શુક્રવાર, શનિવાર અને રવિવાર કહે છે.
- ૭ રવિવારને આદિત્યવાર અને ગુરુવારને બૃહસ્પતિ પણ કહે છે.
- ૮ મહિનો ત્રીસ દિવસનો ગણાય છે,
- ૯ પરંતુ એનું પણ કંઈ નક્કી નથી.
- ૧૦ આપણે લોકો એક પૂનમથી બીજી પૂનમ સુધી એક મહિનો માનીએ છીએ.
- ૧૧ એમાં કદી ૨૯ દિવસ હોય છે, કદી ૩૦ પણ થઈ જાય છે.
- ૧૨ હિંદુઓના મહિનાનાં નામ ચૈત્ર, વશાખ, જેઠ, આષાઢ, શ્રાવણ, ભાદરવો, આસો, કાર્તિક, માગશર, પોષ, મહા અને ફાગણ છે. આસોને કહી કહીં અસોજ,
- ૧૩ માગશરને મગસિર અને મહાને માઘ કહે છે.
- ૧૪ અંગ્રેજી મહિનાના દિવસોમાં એથી પણ વધારે અંતર હોય છે.
- ૧૫ એક મહિનો ૨૮ જ દિવસનો હોય છે,
- ૧૬ ચાર ત્રીસ દિવસના મનાય છે,

૧૭ અને સાત એકત્રીસ દિવસના હોય છે.

૧૮ ચોથા વરસમાં ૨૮ દિવસવાળા મહિનાના ૨૯ દિવસ કરી દેવામાં આવ્યા છે. અંગ્રેજી મહિનાનાં નામ આ છે—

૧૯ જાનેવારી ૩૧, ફેબ્રુઆરી ૨૮, માર્ચ ૩૧, એપ્રિલ ૩૦, મે ૩૧,
૨૦ જુન ૩૦, જુલાઈ ૩૧, ઓગસ્ટ ૩૧, સપ્ટેમ્બર ૩૦,
૨૧ અક્ટોબર ૩૧, નવેમ્બર ૩૦, ડીસેમ્બર ૩૧.

પાઠ ૧૯—ગંગોત્રી ઓર ગંગાજી=ગંગોત્રી અને ગંગાજી.

કમસે કમ=ઓછામાં ઓછા.

જિન્હોંને=જેમણે.

નિકાસ=પ્રાગટ્ય; મૂલ.

જડ=તલીયું; મૂલ.

સરકતી હૈં=વહે છે.

ચટ્ટાન=ચટાઈ માફક.

સ્વહુ=સ્વાહો.

તીર્થસ્થાન=જાત્રાનું ઠેકાણું—
સ્થલ.

હરસાલ=દરેક વર્ષે.

૧ ગંગાજીને કોણ નથી જાણતું ?

૨ સેંકડો છોકરા એવા હશે (કે) જેઓ ગંગાજીમાં ઓછા-
માં ઓછું એક વાર તો સ્નાન કરી ચુક્યા હશેજ,

૩ પણ એવા ઢોસા પણ ઘણા ઓછા છે (કે) જેમણે તે સ્થાન
જોયેલું હોય (કે) જ્યાં ગંગાજીનું મૂલ છે.

- ૪ એક પહાડ બે ગાઝ ડુંચો મૂઝ સૂધી બરફથી ઢંકાયલો છે.
- ૫ એનાજ ઉપરથી એક બરફની નદી અડધો ગાઝ પહોઝી અને કેદલાક ગાઝ ઢાંચી ધીરે ધીરે નીચે વહે છે.
- ૬ એની ચાલ એવી ધીમી છે કે એકાએક જોવાથી એક બરફની ટેકરી માલમ પડે છે.
- ૭ પરંતુ બેચાર કલાક સુધી બરાબર કોઈ જોતા રહે તો એનું વહેવું માલૂમ પડી જાય છે.
- ૮ આ મોટી બરફની નદીમાં એક સ્વાડો છે.
- ૯ એને હિંદુ લોકો ગોમુખ કહે છે
- ૧૦ અને એજ ગોમુખમાંથી ગંગાજીનું પાણી નીકળે છે.
- ૧૧ ગંગાજી પહેલાં તો પર્વતોમાં ઘસા ગાઝ સુધી વહી છે.
- ૧૨ દેવપ્રયાગમાં અલકનંદા નદીની સાથે એનો સંગમ થયો છે,
- ૧૩ ત્યાંથીજ ગંગા નામ પડ્યું છે.
- ૧૪ દેવપ્રયાગથી ઉપર ભાગીરથી નામ છે.
- ૧૫ ઋષિકેશમાં ગંગાજી પહાડોમાંથી નીકળીને સપાટ જમીનમાં વહી છે.
- ૧૬ ત્યાંથી તેર મૈઝ આગઝ જઈને ગંગાજીને કિનારે હરદ્વાર મોટું તીર્થનું ઠેકાણું છે.

१७ अहीं दर साल वैशाख महिनामां घणो भारे मेळो थाय छे

१८ अने अहींथीज अंग्रेज सरकार बहादुरे नहेर काढी छे.

पाठ २०-चिमगादर=चामाचीडीउं.

चिमगादर=चामाचिडीयुं.

अलग=दूर, जुदुं.

इनमें=एमनामां; आमां.

उनमें=तेमनामां; तेमां.

गिनती=गणत्री.

चिडीयो=पक्षीओ.

बसेरा=आराम.

- १ एक वखत पशुओ अने पक्षीओमां लडाईं थवा लागी.
- २ चामाचीडीउं वेगळे उभुं रहीने जोतुं रुहुं.
- ३ कोई कई पूछे तो कहेतुं हतुं (के) “अमे नहि आमनामां के नहि तेमनामां”
- ४ उभुं उभुं मनमां बिचार करतुं हतुं के जेनी जीत थशे तेमां जई मळीश. ज्यारे पशुओनी जीत थवा लागी
- ५ त्यारे तेमनी पासे जईने बोल्युं “हुं तमारामांनुंज छुं.
- ६ मारी गणत्री पक्षीओमां नथी.
- ७ ठीक कदी कोईए एवुं पक्षी जोयुं छे (के) जेने मारा जेबा दांत होय”

- ૮ એની પછી એવું થયું કે પક્ષીઓની જીત થઈ.
- ૯ આ જોઈને પથુઓની સોબત છોડી તેઓમાં જઈ મળ્યું.
અને કહેવા લાગ્યું “ હું પણ તમારામાંનુંજ છું. જુઓ મારે
પણ પીછાં છે.
- ૧૦ કોઈ પથુ પણ મારી પેટે ડડી શકે છે ?
- ૧૧ ફરી એવી દશામાં હું પક્ષી નથી તો શું છું ?
- ૧૨ ચામાચીડીએ એટલી ચતુરાઈ કરી પરંતુ બંનેમાંથી એકે
પણ તેની સોબત કરી નહિ.
- ૧૩ જ્યારે કોઈએ બેમાંથી પોતાનામાં ન રાખ્યું ત્યારે નિરાશ
થઈને તેને બંનેમાંથી જુદા થવું પડ્યું.
- ૧૪ આજ કારણ છે કે તે તેમની સામે નથી નીકળતું અને
પોતાનું મોઢું સંતાડીને પડી રહે છે.
- ૧૫ જ્યારે પથુ સુઈ જાય છે અને પક્ષી આરામ લે છે,
- ૧૬ ત્યારે તે રાતમાં નીકળે છે, કે તેને કોઈ ન જુએ.

पाठ २१—सिकंदर और राजा पुरु.=सिकंदर अने राजा पुरु.

लड़कपन=बालपण; बचपण.

बढकर=बढीने; चढीआतो.

फारिस=इरान.

आदि=बगेरे.

परिवार=कुटुंब.

बर्ताव=वर्तन.

रोकटोक=अटकाव्या शिवाय.

जाभीडा=जइ मळयो; सामे
थयो.

वीरता=शौर्य; हिंमत.

कहला भेजा=कहेवडाव्युं.

बेधड़क=बेपरवाइथी; ध्यास्ति
विना.

प्रसन्न=राजी.

आगे बढ़ना=आगळ बढवा.

च्यों त्यों=जेम तेम.

अवस्था=उम्पर.

१ सिकंदर मकदूनिया (मेसिडोनीया) नो बादशाह फैलकू-
सनो छोकरो हतो.

२ इसुखिस्तना जन्मथी त्रणसो छप्पन वरस पहेलां एनो
जन्म थयो. तत्ववेत्ता अरस्तूए तेने विद्या सिखबी.

३ बालपणथी ते एवुंज इच्छतो हतो के हुं एवुं काम करूं
के माराथी चढीयातो संसारमां कोई नीकळे नहि.

४ तेणे इरान बगेरे देशोने सहेजमांज जीतीने पोताना
राजमां मेळवी दीधुं,

- ૫ અને ત્યાંના બાદશાહના કુટુંબની સાથે ઘણી ભલમનસા-
ઈથી વર્તન કર્યું.
- ૬ ઓગળત્રીસજ વરસની ઉમ્મરે સિકંદર હિંદુસ્તાન ઉપર
ચઢી આવ્યો.
- ૭ જેલમ નદીના કિનારા સુધી અટકાવ સિવાય ચાલ્યો આવ્યો
- ૮ અહીં રાજા પોરબ ઘણી ભારે સેના લઈને તેને જઈ મળ્યો.
- ૯ કેટલાક કલાક સુધી રાજાની સેના સાથે મોટી લડાઈ થઈ.
- ૧૦ છેવટમાં રાજાની સેના રણક્ષેત્ર છોડીને નાઠી પળ રાજા
રણક્ષેત્રમાંથી હઠ્યો નહિ.
- ૧૧ છેવટ સુધી લડાઈમાં ફકલો હાથી ઉપર ટકી રહ્યો.
- ૧૨ સિકંદરને તેની બહાદુરી ઉપર ઘણી નવાઈ લાગી અને
તેને કહેવરાવ્યું
- ૧૩ “ રાજા હજુ પળ મારી પાસે ચાલ્યો આવે તો હું તેને
છોડી દઉં. ”
- ૧૪ આ સાંભળી રાજા નિર્ભયતાથી બાદશાહની પાસે ચા-
લ્યો ગયો.
- ૧૫ સિકંદરે પૂછ્યું “હું તમારી સાથે કેવી રીતે વર્તન કરું ? ”

- १६ राजाए उत्तर दीधो “जे प्रमाणे राजा राजाओनी साथे
वर्ते छे” (ते प्रमाणे.)
- १७ तेनुं साहस जोईने सिकंदर घणो राजी थयो अने तेनुं
बधुं राज तेने परत आप्युं.
- १८ सिकंदर त्यांथी हजी आगळ बधवा चाहतो हतो,
- १९ पण तेनी सेनाए आ वातने कबुल करी नही.
- २० सिकंदरे पोतानी सेनाने जळमार्गे मोकली दीधी
- २१ अने पोते जेम तेम करीने बाबीलोनमां पहुँच्यो.
- २२ त्यां तेने ताव आवी गयो अने तेन्नीस वरसनी उम्परमां
मरी गयो.

पाठ २२—तोता=पोपट.

तोता=पोपट.

हरा=लीला.

टेढी=वांकी.

हर=दरेक.

अँगुलियाँ=आंगलीओ.

सहारेसे=सहायथी.

सरदी=ठंडक.

नोकीली=अणीदार.

कड़े से कड़े=कठणमां कठण.

अखरोट=अखोड.

घोसला=माळो.

झुंड के झुंड=टोळानां टोळां.

बचानेकेलीये=बचावबानेमाटे

किसानों=खेडुतो.

खेतों=खेतरो.

चौकसी=संभाल; तपास.

मटियामेट=चोखुं (अनाज
खाई जाय छे).

तरह=माफक; जेम
कम=ओछुं.

शील=शरम.

इसीसे=तेथी करीने.

जिनके=जेनामां.

तोता चश्म=शरम बगरनो,
बेशर्मी.

- १ हिंदुस्तानमां (भारतवर्षमां) पोपटनो रंग घणुं करीने लीलो होय छे,
- २ पण बीजा देशोमां तपखीरी लाल अने पीला पोपट पण मळे छे.
- ३ पोपटनी चांच मोटी बांकी अने लाल रंगनी होय छे.
- ४ तेने बे पंजा होय छे अने दरेक पंजामां चार आंगलीओ होय छे. आंगलीओनीज मददथी ते उपर चढे छे.
- ५ तेना पंजा हाथजुं काम करे छे. पोपट गरम देशोमां थाय छे.
- ६ ज्यारे लोक तेने ठंडा मुलकमां लई जाय छे त्यारे गरम जग्यामां राखे छे. घणुं करीने शरदीथी पोपट मरी जाय छे.
- ७ तेनी चांच घणी अणीआली होय छे.
- ८ ते कठणमां कठण अखोडने सहेलाईथी तोडी नांखे छे अने झाडोमां माळा बांधीने रहे छे.

- ૯ જંગલોમાં પોપટના ઘુંડનાં ઘુંડ દેખાય છે.
- ૧૦ એમનાથી બચાવવાને માટે છેડુતોને પોતાનાં છેતરોની ઘણી સાવચેતી રાખવી પડે છે.
- ૧૧ જે છેતરમાં એમનું ઘુંડ વેસી જાય છે તેનો નાશ કરી નાંખે છે. આ દેશમાં ઘણા લોકો પોપટ પાછે છે.
- ૧૨ શીશ્વવવાથી તે માણસોની પેટે બોલવા લાગે છે.
- ૧૩ પોપટ પોતાના પાઠવાવાઢાને ઘણો ઓછો કરડે છે.
- ૧૪ અજાણ્યા માણસને તરત કરડી સ્વાય છે.
- ૧૫ એની આંખોમાં શરમ નથી હોતી, તેથી કરીને જેનામાં શરમ નથી હોતી તેઓને નિર્લજ્જ કહે છે.

પાઠ ૨૩-આપસકી ફૂટકા ફલ=અંદર અંદરના કુસંપનું ફલ.

આપસકી ફૂટ=અંદર અંદરમાં
ફૂટ.

માલદાર=પૈસા વાઢો.

મરને પર=મુઆ પછી.

મેલ જોલસે=હઢી મઢીને.

સારા માલ=વધો માલ.

અસવાબ=મિલકત.

વાંટના ચાહા=વહેંચવાની
ઇચ્છા કરી.

મગડે ઘસેઢે=લઢાઈ દંડો.

ठीकर=बराबर.

बंटवारा=वહેંચणी.

જાનકાર=જાણીતા.

સારાહાલ=બધી હકીકત.

સુનકર=સાંભળીને.

હિસ્સે કરકે=ભાગ કરીને.

એસાહી કીયા=એ પ્રમાણે કર્યું.

ગહનાપાતા=ઘરેણાં ગાંઠાં.

ફુટસે=ફૂટથી; કુસંપથી.

ટહલુઈ=નોકર સ્ત્રી; ચાકરઢી.

કૈસે=કેવી રીતે.

છીપ શકતીથી=છાની રહી શકે.

હોતે હોતે=ધીમે ધીમે.

ઘર બહ જાય=ઘરમાંથી જતું રહે.

૧ ઉજ્જેનમાં એક શેઠ ઘણો પૈસાદાર હતો.

૨ તેને બે છોકરા હતા.

૩ જે બાપના મરી ગયા પછી તેની ધનદોલતના માલિક થયા.

૪ બન્ને भाई હઢીમઢીને ન રહી શકયા.

૫ અને બધી માલમિલકત આપસમાં વહેંચવા ઇચ્છયું.

૬ એકબીજાની સાથે ઘણો ઝગડો, બલેડો થયો,

૭ તોપણ બરોબર વહેંચણી થઈ શકી નહિ.

૮ છેવટે ડ્યારે કશો ડપાય ન સૂઢ્યો ત્યારે એક જાણીતા વકીલની પાસે ગયા.

૯ તેણે તેઓની સઘઢી હકીકત સાંભઢીને એવું કહ્યું.

- १० “जे कई तमारी पासे छे तेना बे बराबर भाग करीने
अंदर अंदर बहेची लो.”
- ११ आ बात बन्ने भाईयोए पसंद करी अने घेर आवीने
तेमणे एज प्रमाणे कर्यु.
- १२ रुपीआ पैसा घरेणांगांठां मकान खेतर सामान सर्वेहुं
अर्धु अर्धु करी लीधुं.
- १३ अहीं सुधी के पशुओना पण बेबे बराबर भाग करी लीधा.
- १४ आ अंदर अंदरना कुसंपथी घणाना जीव गया.
- १५ एथी पण वधीने एक बात एवी थई के तेओना घरमां
एक चाकरडी हती, तेना पण बे कडका बराबर करी
नाख्या.
- १६ बारु आ बात केबी रीते छानी रही शकती हती.
- १७ धीमे धीमे राजाना कान सुधी पहांची.
- १८ बन्ने भाई पकडाई गया अने छेवटे जीवथी मार्यी गया.
- १९ कहुं पण छे—“ (ज्यारे) खेतरमां थाय (त्यारे)
बधा खाय;
- २० (पण ज्यारे) घरमां थाय त्यारे घरनोज नाश थाय.

पाठ २४-बिना बिचारे काम करनेका पछतावा=
वगर बिचार्यु काम करवाथी पस्तावो.

नेवला=नौलीओ.

बीते=बीती गया पछी.

सुलाकर=सुवाडीन.

बचाये रहना=संभाळजो.

सूने=माणस विनानुं.

इस बीचमें=ते दरम्यान.

बील=दर.

झपटा=तलप मारी.

छौटी=पाछी आवी.

करतब=कार्य, काम, कर्तव्य.

मूँहमें लोहु लगाये हुये=

लोहीवाळा मोँढाथी.

द्वार=बारणुं.

सना हुआ=खरडापलुं.

पटक दीया=नाखी दीधो.

भीतर=अंदर.

सिर पीटने लगी=माथुं कुटवा

लागी.

पछताय=पस्तावो करे.

होत हँसाय=हांसी थाय.

१ कोई नगरमां एक ब्राह्मण पोतानी स्त्रीनी साथे रहेतो हतो.

२ तेमने कोई छोकरो नहोतो, आ कारणे तेमणे एक नौ-
लीओ पाळयो हतो.

३ जेने तेओ छोकरानी बराबर प्यार करतां हतां.

४ केदलांक दिवस वीत्या पछी ब्राह्मणीने छोकरो पेदा थयो.

५ एक दिवस ते छोकराने सुवाडीने पाणी भरवा गई.

- ६ अने ब्राह्मणने कहेती गई के छोकराने नोळीआथी संभाळजो.
- ७ दैवयोगथी एतुं थयुं के ब्राह्मण पण छोकराने सूना घरमां सूतेळो मूकीने पूजा पाठने माटे नीकळ्यो.
- ८ ते दरम्यान एक काळो साप दरमांथी नीकळ्यो अने छोक-
रानी तरफ गयो.
- ९ नोळीओ आ जोईने छोकराने बचाववाने माटे सापपर तूटी पड्यो अने तेणे तेने मारी नांख्यो.
- १० एटळामां ब्राह्मणी पाणी लईने पाछी आवी अने नोळीओ पोतानुं करेलुं काम देखाडवाने मोढामां लोहीथी खरडा-
एळो बारणापर तेनी सामे दोडी आंव्यो.
- ११ ब्राह्मणी नोळीआनुं मोहुं लोहीमां लबदाएलुं जोई रोवा
लागी अने बोली “अरे पापी ! तें मारा छोकराने मारीज
नांख्यो !”
- १२ क्रोधमां आवीने नोळीआनी उपर तेणे घडो नांखी दीधो
अने (तेथी) नोळीओ मरी गयो.
- १३ ज्यारे ब्राह्मणी अंदर आवी त्यारे तेणे जोयुं के छोकरो
सुई रखो छे अने पासेज काळो साप मरेलो पड्यो छे.

૧૪ આ જોઈને નોઝીઆના મરવાના વિચારમાં પોતાની છાતી
અને માથું કુટવા લાગી.

૧૫ કોઈએ સાચું કહ્યું છે—

૧૬ “વગર વિચારે જે કરે છે તે પાછલથી પસ્તાય છે;

૧૭ (તે) પોતાનું કામ વગાડે છે (અને) જગતમાં હાંસી
ચાય છે. ”

પાઠ ૨૫—કોહનૂર હીરા=કોહીનૂર હીરો.

અનમોલ=અમૂલ્ય.

પહિલે પહિલ=પહેલ વહેલો.

પાયા=મઝયો.

છીન લીયા=છીનવી લીધો.

કુદુમ્બ=પરિવાર; સગાં વહાલાં.

હરાકર=હરાવીને.

નિકાસી કી=ઉપજ.

તબસે=ત્યારથી, તે વચ્ચેથી.

દામ=કિંમત.

૧ કહે છે કે આ અમૂલ્ય હીરો ગોવલ્લકાંડાની કોઈ સ્થાન-
માંથી નીકળ્યો હતો.

૨ અને પહેલવહેલો મહારાજા યુધિષ્ઠિરના भाई રાજા કર્ણની
પાસે રહ્યો.

૩ ફરી હજ્જૈનના રાજા વિક્રમાદિત્યે તેને મેળવ્યો.

- ૪ એની પછી આ હીરો માલવા દેશના રાજાને હાથ લાગ્યો.
- ૫ અલાઉદ્દીન તિલગીજ માલવાના રાજા પાસેથી તે છીનવી લીધો.
- ૬ ઇસ્વી સન ૧૫૨૬ માં બાબરે ઇબ્રાહીમ લોદીને, જે તે વખતે હિંદુસ્તાનમાં રાજ કરતો હતો, (તેને) લડાઈમાં હરાવ્યો.
- ૭ ઇબ્રાહીમ લોદી લડાઈમાં ઘાયલ થઈને થોડાજ દહાડામાં મરી ગયો.
- ૮ બાબરે ઇબ્રાહીમના કુટુંબની સાથે ઘણીજ ખલમનસાઈનું વર્તન કર્યું.
- ૯ એથી કરીને ઇબ્રાહીમની માણ રાજી થઈને એ હીરો બાબરને મેટ આપ્યો.
- ૧૦ ઇસ્વી સન ૧૭૩૯ માં નાદિરશાહે દિલ્હીના બાદશાહ મહમદશાહને લડાઈમાં હરાવીને તેની પાસેથી આ હીરો લઈ લીધો.
- ૧૧ નવ વરસ પછી નાદિરશાહ માર્યો ગયો અને કોહીનૂર ધીરે ધીરે અહમદશાહ દુરાનીની પાસે ગયો.
- ૧૨ ફરી એ કાબુલના બાદશાહ શાહસુજાના અધિકારમાં આવ્યો.
- ૧૩ ઇસ્વી સન ૧૮૧૩ માં પંજાબના મહારાજા રણજીતસિંહે

શાહસુજાની પાસેથી ૬ હીરો મેલવ્યો અને ૬ના વદલા-
માં પચાસ હજાર રૂપીઆ (ની) દર વર્ષની ઉપજની જા-
ગીર અને ત્રણ લાખ રૂપીઆ આપ્યા.

૧૪ ઇસ્વી સન ૧૮૪૯ માં પંજાબ ઉપર અંગ્રેજોનો અધિકાર
થયો અને મહારાજા રણજીતસિંહના છોકરા દીલીપસિંહ
પાસેથી ૬ ૬મના હાથમાં ગયો.

૧૫ ત્યારથી ૬ હીરો શ્રીમતી રાજરાજેશ્વરી મહારાણી વિ-
ક્ટોરિયાની પાસે તેમના મૃત્યુ સુધી હતો અને આ વચ્ચે
શ્રીમાન્ ઇંગ્લાંડના મહારાજાની પાસે છે.

૧૬ આજ કાલ ૬ હીરાની કિંમત ત્રીસ લાખ રૂપીયા અંકાય છે.

પાઠ ૨૬-ઘોડા.

વદન=ચરીર.

ગઠીલા=વાંધી દડીનું.

ટાંગે પતલી=પગ પાતલા.

સુમ=ત્વરીઓ.

તરહ=માફક.

ચિરવાં=ચિરાણી.

કડી ધરતી=કઠણ જમીન.

જિનસે=જેના વડે.

ગર્દન=ડોક.

અયાલ=યાલ, કેશવાલી.

થાન=વાંધવાની જગ્યા.

સવસે=વધાથી-ના કરતાં.

સધાલો=ફેરવો.

બોક્ષ=ભાર.

નિહર=વીકવિનાનો; હિંમતવાન

મિશ્રકતા=મઢકતો, બીતો.

સુરંગ=લાલ રંગવાલો.

કુમ્મૈત=લાલ કાલો મેગો હોય
તે રંગ.

તુકરા=એક રંગની જાત છે.

મુશ્કી=સાધારણ લાલ.

અવલક=કાબરમિતરો.

સગ્ગા=લીલા રંગનો.

હુઆતે=દેશાદતા.

અફસર=ઓફિસર.

રીક્ષગયે=સ્વસ્થ થઈ ગયો.

ડાંવાડોલ=લલચાયું; ડગી ગયું.

જી ભર આયા=મન ભરાઈ
આવ્યું.

દૂંગા=આપું.

૧ ઘોડાનું શરીર બાંધી દડીનું હોય છે અને પગ પાતલા
(હોય છે). .

૨ તેની સ્ત્રીઓ ગાય બઢદોની પેટે પાટવાલી होती नथी.

૩ તેઓ કઠળ જમીન ઉપર ચાલવાયા ઘસાઈ જાય છે.

૪ ઇટલા માટે તેમના વચાવને માટે નાલ ચોઢવામાં આવે છે.

૫ તેના પૂંછડામાં લાંબા લાંબા વાલ હોય છે જેથી તે પો-
તાની માંસો ડઢાઢે છે.

૬ ગરદન ઉપર લાંબા લાંબા વાલ હોય છે જેને અયાલ કહે છે.

૭ ઘોઢો ઘણું અક્કલવાલું જાનવર છે.

- ૮ પોતાના રહેઠાણ અને ધણીને ઘણું ઓઢાલે છે.
- ૯ જે રસ્તામાં ઇક બે ઘાર આવે તેને ખૂલતો નથી.
- ૧૦ તેમાં બધાથી મોટો ગુણ ઇ છે કે જેવી રીતે ઇચ્છો તેવી રીતે શીખવાડો
- ૧૧ સવારી આપે છે, બોજા ઢઈ જવાના કામમાં આવે છે,
- ૧૨ ગાડી અને તોપ ચેંચે છે, હલ પળ ચેંચે છે.
- ૧૩ હિંમતવાન ઇવો છે કે બંદૂકની ગોઢીઓ અને તોપના ગોઢાથી પળ ખડકતો નથી.
- ૧૪ ઘોડા કંઈ કંઈ રંગના હોય છે અને ઘણું કરીને રંગના નામથીજ તેમનાં નામ પડ્યાં છે—
- ૧૫ જેમકે સુરંગ, કુમ્મૈત, નુકરા, મુશ્કી, અબલક, સઙ્ગા.
- ૧૬ કદી કદી ઘોડા પોતાના ઉત્પત્તિસ્થાનના નામથી પળ બોલાય છે—
- ૧૭ જેમકે બાલોતરા, મોટિયા, તુર્કી, તાજી.
- ૧૮ અરબી ઘોડા તાજી કહેવાય છે.
- ૧૯ અરબવાઢા પોતાના ઘોડાઓને બઙ્ગાની પેઠે પાઢે છે.
- ૨૦ તેજ પ્રમાણે તેમના ઉપર પ્યાર કરે છે અને કદી તેમને ઘાબુક મારતા નથી.

- ૨૧ એક દિવસની વાત છે કે એક અંગ્રેજ અમલદારની પાસે
 ' કોઈ અરબ મઝવા આવ્યો.
- ૨૨ સાહેબ તેના ઘોડા ઉપર સુશ થઈ ગયો અને તેને કહેવા
 લાગ્યો, પાંચસો રૂપીઆ લો અને તમારો ઘોડો અમને વેચી
 દો. અરબ ઘણો ગરીબ હતો પણ તેણે માન્યું નહિ.
- ૨૩ વધતાં વધતાં સાહેબ બે હજાર રૂપીઆ સુધી લઈ ગયો.
- ૨૪ પહેલાં તો તે અરબનું મન ઢગવા લાગ્યું
- ૨૫ પણ ઘોડાની તરફ જોઈને તેનો જીવ ભરાઈ આવ્યો
 (દુઃખ થવા લાગ્યું)
- ૨૬ અને આમ કહીને ચાલ્યો ગયો કે,
- ૨૭ “ સાહેબ તમારી પાસે બહુ પૈસા છે,
- ૨૮ પણ હું મારો ઘોડો આપીશ નહિ.”

પાઠ ૨૭—નારિયલકા પેડ=નાળિયરનું ઝાડ.

ટાપુ=બેટ.

બહુતાયતસે=ઘણાં.

હિસ્તોમે=ભાગોમાં.

સત્તર=સીતેર.

સૂરતમે=દેશાવમાં.

મિલતા શુલતા=મઝતું.

હંગકા=ગુણમાં.

નિરાલા=શુદો.

કિંસી ન કિસી=કંડ ને કંડ.

એસા નહીં હૈ=એવો નથી.

ન આતા હો=નથી આવતું.

કલિયાં=કઢીઓ.

તરકારી=શાકભાજી.

ચીની=ચાંડ.

નિકાલી જાતી હૈ=કાઢવામાં આવે છે.

સિરકા=સરકો.

ગિરી=કોપરુ; (ગરબ).

સિંહલી=સિંહલદ્વીપના લોક.

ચાવસે=ભાવથી.

દિયોંમેં=દીવામાં.

જટા=ચોટલી, રેષા.

રસિયાં=દોરડાં.

ચટાઈયાં=સાદડીયો.

મહીન મહીન=બારીકીથી;

ઝીળીઝીળી.

કૂટકર=કચરીને.

ગદોમેં=ગાદલામાં.

ચોલ=છોડું, (કાચલી).

પત્તિયોં=પાંદડાં.

ટોકરીયાં=ટોપલીયો.

સજ્જીકી તરહ=સાજીસારની

માફક.

કડિયાં=પીઢો.

તચ્વતેં=બારણાં.

ચિઢકિયાં=બારીઓ.

કુર્સી=ચુરસી

સંદૂક=પેટી.

તનેકી=ઢાઢીયોની.

ઢોંગિયાં=લાકડીઓ.

સહારા=આધાર.

૧ નાઝિરનાં જાહ લંકાબેટમાં ઘણાં થાય છે.

૨ અને હિંદુસ્તાનમાં પણ સમુદ્રના કિનારાના ભાગોમાં પેદા થાય છે. આ જાહ સાથે સિતેર વરસ સુધી ફરે છે.

- ૩ દેલાવમાં તાડને મલ્લું છે
- ૪ અને પોતે ગુણમાં જુદુંજ છે.
- ૫ આનો કોઈ ભાગ એવો નથી જે કોઈને કોઈ કામમાં ન આવે,
- ૬ કઢીઓ શાકભાજીના કામમાં આવે છે.
- ૭ ફૂલોની માઝા બને છે.
- ૮ દૂધ (પાણી) પીવાના કામમાં આવે છે,
- ૯ તેમાંથી (ચીની) શાંડ કઠાડવામાં આવે છે.
- ૧૦ અને તેનું શરબત પળ બને છે; ગર (કોપરા)ને સ્વાય છે,
- ૧૧ અને તેનું તેલ કાઢે છે.
- ૧૨ તેલથી ધીનું કામ લે છે.
- ૧૩ હંકાવાસી અને (તેલને) માતની સાથે ઘણી સુશીથી સ્વાય છે.
- ૧૪ તેલને દિવાઓમાં બાળે છે.
- ૧૫ ચોટલીનાં દોરઢાં અને સાદડીઓ બને છે.
- ૧૬ છોડાંને (ચોટલીને) ક્ષીળી ક્ષીળી કચરીને માદલામાં રુની જગાળે ભરે છે.

૧૭ કોપરાના ઉપરના છોડાના હુકા અને નાના નાના પ્યાલા બનાવવામાં આવે છે. પાંદડાંથી મકાન છાવામાં આવે છે.

૧૮ અને સાદહી અને ટોપલીઓ બને છે.

૧૯ પાંદડાંને સઢગાવીને સાજીચારની માફક એક ચીજ કહાડે છે જે ઘણા કામની હોય છે.

૨૦ લાકડાની પીઠો, પાટ, દરવાજા, અને બારીઓ બનાવવામાં આવે છે અને ચુરસી અને પેટી પણ બને છે.

૨૧ થડોની નાની નાની હાડિયો બનાવી લે છે.

૨૨ નાલિયેર લંકાવાસીઓના જીવનનો મુખ્ય આધાર છે.

પાઠ ૨૮ —મેલકે લાભ=સંપનો ફાયદો.

મેલ=સંપ.

એસી વાત=એવી વાત.

કિસીસે=કોઈથી.

સંકર(=સાંકડી.

પગડંડા(=પગથી.

ઇધરસે=આ તરફથી.

ઉધરસે=પેલી તરફથી.

બરાબર=નજીક; સામસામા.

કઠિનાઈમેં પટે=મુશ્કેલીમાં

પડ્યા, આફતમાં આવ્યા.

મુઢકર=વઢીને, મરડાઈને.

લૌટ સકતા=પાછો ફરી શકતો

खटकाथा=बीक हती.

पैर=पग.

फिसला=खस्यो; लपस्यो.

कैसा=केवुं.

फैसेथे=फसाया हता.

राहमें छेड गया=रस्तामां सुइ
गयो.

उस पर=तेना उपर.

उसके लिये=तेथी करीने; तेने
माटे.

साफ हो गइ=खुली थइ गइ.

बे खटके=बेफीकर.

१ एक बीजा साथे हेतथी रहेवुं,

२ काम पडता एकबीजाने मदद करवी,

३ कोई एवी बात जेथी कोईनो जीव दुखे (ते) न करवी,

४ कदी कोईथी भूल पण थई जाय तो तेना गुन्हाने माफ
करी देवो,

५ अने तने मनमां राखवो नहि, एनुं नाम संप छे.

६ संपथी रहेवामां घणोज लाभ छे.

७ एक पर्वतनी नीचे एक नदी बहेती हती.

८ नदीने कांठे कांठे पर्वतथी मलेलो एक सांकडो पगे जबानो
रस्ते. लांने सुधी चाल्यो गयो हतो.

९ दैवयोगथी बे बकरा ते रस्तेथी आवता हता.—एक आ

बाजुथी, एक सामी बाजुथी. ज्यारे सामसामे आव्या,
(त्यारे) घणी आफतमां पड्या.

- १० न कोई मरडाईने पाछो फरी शकतो अने न बीजानी
पासेथी नीकळी शकतो.
- ११ एक तरफ उंचो पर्वत रोकतो हतो अने बीजी तरफ
नदीनी बीक हती के पग खसे तो जीव जाय.
- १२ हवे जुओ तेओए संपथी केबुं काम कर्युं.
- १३ जे दुःखमां फसाया हता
- १४ तेमांथी केवी रीते सहजमां छुटकारो थयो.
- १५ एक बकरो रस्तामां सूई गयो अने बीजो धीमे धीमे
तेना उपर पग (मूकी) राखीने नीकळी गयो.
- १६ जे बकरो सूई गयो हतो तेने माटे रस्तो साफ थई गयो.
- १७ बेफीकर ज्यां जवानुं हतुं (त्यां) उठीने चाल्यो गयो.
- १८ संप अने एक बीजानी सहायताथी बन्नेए पोतपोतानो
जीव बचाव्यो.

पाठ २९-विश्वासघातका फल=विश्वासघातनुं फल.

.अकेलेमें=एकांतमां.

गदी=गादी.

हो सके=बनी शके.

रोकदो=अटकावो.

यह भेद=आ भ्रम.

शपथ=सोगन.

प्राण तक कयां=प्राण पण केम.

अवसर मिलतेही=बखत मळती.

सचेत=सावचेत.

पातेही=मळतांज.

खोलता है=उघाडो पाडे छे.

इससे हलका=आनाथी हलको.

सुधि हिलाई=याद देवडान्युं.

कहा सुना=कही चुकयो.

१ एक राजा घणो न्यायी हतो

२ एक बखत तेणे पोताना प्रधानने एकान्तमां बोलावीने कहुं

३ “ हुं तमने आपणा सघळा प्रधानोथी सारा समजुं छुं

४ अने तमारापर मारो विश्वास पण घणो छे.

५ मारो भाई मने गादी उपरथी उठाडवा इच्छे छे,

६ अने ए कामने माटे लूपी रीते सेंकडो उपाय करी रखो छे.

७ हुं तमने ए काम सोंपुं छुं के जेवी रीते बनी शके
(तेवी रीते) मारा भाईने एवां नठारां कामथी अटकावी
दो, पण आ भ्रम कोईने कहेवो नहि. ”

८ मंत्रीए सोगन खाईने कहुं के,

- ૯ “ હું હમેશાં તમારી સેવા તન મન (અને) ઘનથી કરતો રહીશ.
- ૧૦ મારો પ્રાણ પળ કેમ ચાલ્યો ન જાય (પળ) વિશ્વાસ-ઘાત કરીશ નહિ. ”
- ૧૧ પ્રધાનની આ વાતો સાંભળી રાજા ઘણો રાજી થયો અને તેને ઘણું જ ધન આપ્યું.
- ૧૨ વચ્ચત મઝતાંજ તે કપટીએ રાજાના ભાઈને કહ્યું કે,
- ૧૩ “તમે સાવચેત રહો, રાજા તમારો જીવ લેવા ઇચ્છે છે”
- ૧૪ આ સાંભળીને ભાઈએ તેને ધન્યવાદ આપ્યો,
- ૧૫ અને વચ્ચત મઝતાં સારું ઇનામ આપવાનું વચન આપ્યું.
- ૧૬ રાજા થોડા દિવસ પછી મરી ગયો,
- ૧૭ અને તેનો ભાઈ ગાદી ઉપર બેઠો.
- ૧૮ રાજ મઝતાંજ તેણે તે કપટી મંત્રીને મારી નાંખવાની આજ્ઞા આપી અને કહ્યું,
- ૧૯ “તું આપણા રાજાની સાથે વિશ્વાસઘાત કરી ચુક્યો છે,
- ૨૦ હવે હું તારા ઉપર ભરોંસો કેવી રીતે કરું.
- ૨૧ જે પોતાના થોડા લાભને માટે ધનીના ભેદને પ્રકાશિત કરે છે,

- ૨૨ તેને ઇથી હલકી શિક્ષા આપી શકાય નહીં. ”
 ૨૩ પ્રધાને પોતાના ઉપકારની યાદ દેવરાવી.
 ૨૪ અને ઘણા કાલાવાલા કર્યા,
 ૨૫ પણ રાજાએ કંઈ પણ ધ્યાન આપ્યું નહિ,
 ૨૬ અને તેને સૂઝી ઉપર ચઢાવીજ મૂક્યો.
 ૨૭ વિશ્વાસઘાતીઓની છેવટે આવીજ હાલત થાય છે.

પાઠ ૩૦—કુત્તેકી સ્વામિ—ભક્તિ=કુતરાની સ્વામિભક્તિ.

કુત્તે=કુતરો.

વ્યોપારી=વેપારી.

લૌટા=પાછો આવ્યો.

ઠહરા=મુકામ કર્યો.

થૈલી=કોથળી.

જતારને કે લીયે=વતાવવા માટે

ટાંગમેં=પગમાં.

કાટ રાયા=વચકું મર્યું.

સૌદાગર=વેપારી.

વાવલા=હડકાયો.

રોજમેં=શોધમાં.

હિલાનેલગા=હલાવવા લાગ્યો.

૧ કુતરો પોતાના ધણીને ઘણો યાદે છે

૨ અને તેના મલારને માટે પોતાનો પ્રાણ પણ આપી દે છે.

૩ કહે છે કે કોઈ વ્યાપારીની પાસે ઇક કુતરો હતો

- ४ जेना उपर ते घणो प्यार करतो हतो.
- ५ वेपारीए परदेशमां घणुंज धन एकठुं कर्युं
- ६ अने कुतरानी साथे घेर पाछो आव्यो.
- ७ केटलाक गाउ चालीने आ वेपारीए एक झाडनी नीचे
मुकाम कर्यो,
- ८ अने पासेज रुपीआनी कोथळी मुकी दीधी
- ९ चालती वखते कोथळी उपाडवी भूली गयो
- १० आ जोईने कुतरो ते कोथळी लाववाने माटे पाछो आव्यो.
- ११ कोथळी बहु भारे हती, तेनाथी उपडी नहि.
- १२ कुतराए पोताना धणीने तेनी भूल बताववाने माटे घणी
महेनत करी पण ते कंई समज्यो नहि.
- १३ लाचार थईने कुतरो पोताना मालिकना घोडाना पगमां
करडयो.
- १४ वेपारी समज्यो के कुतरो हडकायो थई गयो छे
- १५ तेथी तेने गोळी मारी दीधी.
- १६ विचारो लोहीलुहाण थईने पडी गयो.
- १७ वेपारी आगळ चाल्यो गयो.

- १८ थोडे दूर चालतां तेने पोतानी कोथळीनी शरत आवी
 १९ तेथी तेनी तपासमां पाछो कर्यो.
 २० रस्तामां तेने लोहीनां चिह्न वरावर मळ्यां पण कुतरानो
 पत्तो न मळ्यो.
 २१ ज्यारे ते ते झाडनी पासे गयो, (के) ज्यां पहेलां मृकाम
 कर्यो हतो.
 २२ त्यारे शुं जुए छे के कुतरो कोथळीने जोई रह्यो छे.
 २३ धणीने जोईने कुतरो पूंछडी हलाववा लाग्यो,
 २४ अने तेणे इच्छयुं के तेनो हाथ चाटे के एटलामांज
 मोते तेने आवीने घेर्यो.
 २५ छोकराओ ! तमे पण पोताना पाळवावाळानी सेवामां
 कदी पण भूल करशो नहि

पाठ ३१—लालचसे हानि=लालचथी नुकसान.

ताल=तळाव

कुश=डाभ.

उधर आ निकला=त्यां आवी

पहोंच्यो.

ठिठक रहा=खटकी गयो.

डरा हुआ=बांत्रेला.

कडा=कडुं.

भाग जागे=नसीब उघड्युं.

देख पड़ते है=जणाय छे.
 उचित=बराबर, ठीक.
 लालच समाया=लालच थइ.
 उद्धार=मुक्त थवा.
 घुसा=पेठो.

फँस गया=फसाइ गयो, चोंटी
 गयो.
 आगंया=मानी; फसायो.
 बिना सोचे समजे=समज्या
 विचार्या बगर.
 बचा रहे=वेगळा रहे.

- १ एक दिवस एक वाघ तळावमां नहाईने हाथमां डाभ
 लईने रस्तामां आवी बेठो.
- २ एटलामांज एक गरी ब्राह्मण त्यां आवी पहेंच्यो
- ३ अने वाघने त्यां बेठेलो जोईने बीही गयो.
- ४ तेने भयभीत थयेलो जोईने वाघे कळुं,
- ५ “ देवता ! हुं अही सोनानुं कडुं पुण्य करवाने माटे
 लईने बेठो छुं.
- ६ तमे चाल्या आवो, तेने लई लो. ”
- ७ आ सांभळीने ब्राह्मणे विचार्युं के आज माळं नसीव
 जाग्युं देखाय छे,
- ८ पण एवी शंकांमां पडवुं उचित-योग्य नथी.
- ९ फरी आ पण विचार्युं के बगर दुःखे सुख पण नथी मळतुं.

૧૦ આ વિચારીને બ્રાહ્મણ બોલ્યો

૧૧ “ બતાવો કહું ક્યાં છે ”

૧૨ વાઘે હાથ લાંબો કરીને તેને કહું બતાવી દીધું.

૧૩ તેને જોઈને બ્રાહ્મણના મનમાં લાલચ થઈ અને કહેવા લાગ્યો

૧૪ “ તમે જીવોને મારી खाओ છો,

૧૫ હું તમારો વિશ્વાસ કેવી રીતે કરું ? ”

૧૬ વાઘે કહું “ હવે હું ઘરડો થયો,

૧૭ શરીર અને ઇન્દ્રિયોમાં બલ નથી રહ્યું,

૧૮ તમે મારો વિશ્વાસ કેમ નથી કરતા ?

૧૯ મેં જુવાનીમાં ઘણું પાપ કર્યું છે,

૨૦ ઇથી કરીને હવે પુણ્યદાન કરીને તેનાથી મુક્ત થવા
ઇચ્છું છું.

૨૧ તમને દુઃખી જોઈને કહું વિચાર્યું છે.

૨૨ આવો આ તલાવમાં નાહીને કડાનો સંકલ્પ લઈ લો. ”

૨૩ બ્રાહ્મણ લોભનો માર્યો ઝ્યારે નહાવાને તલાવમાં પેઠો

૨૪ ત્યારે તરતજ કાદવમાં કળી ગયો.

- २५ तेने कळी गयेलो जोईने वाघ धीरे धीरे बधी अने
पासे जईने तेणे तेनी डोक दबावी दीधी.
- २६ त्यारे तो ब्राह्मण पस्ताईने कहेवा लाग्यो,
- २७ “में घणुं नठारुं कर्युं के आ पापीनी वातोमां फसायो.”
- २८ ब्राह्मण एज सोच-विचारमां पळ्यो हतो के वाघ तेने
मारीने खाई गयो.
- २९ मनुष्ये जाणवुं जोईए के समज्या विचार्या वगर कोई
काम करवुं नहि अने लोभथी वेगळे रहेवुं.

पाठ ३२-अनजान आदमीका साथ करनेसे हानि=अजाण्या
माणसनी सोबत करवाथी नुकसान.

अनजान=अजाण्यो.
करनेसे=करवाथी.
पाकरके=उमरडाना.
कोळमें=बखोलमां.
चुगा=चारो.
बिलाव=बिलाडो.
लालसा=लालच.

चिल्लाने लगे=रड वा लाग्या.
कौन=कोण.
दूर भाग=जतो रहे.
मारडालुंगा=मारी नांखीश.
सुनकर=सांभळीने.
मैने=में.
रुचि होती है=भावे छे.

साग पातसे=झाक भाजीथी.

तो फिर=तो पछीथी.

समझा बुझाकर=समझावी
करीने.

खींच खींचकर=खेंची खेंचीने.

इधर उधर=अहीं तहीं.

ढूंढती फिरती=शोधतां फरतां.

लंवा हुआ=नाशी गयो.

हड्डियों=हाडकां.

यह शंका की कि=एवी शंका
आणी के.

फल यह है कि=सार ए छे के.

न ठहराना चाहिये=राखवो
जोड़ए नहि.

१ गंगा नदीने कांठे एक उमरडाना झाडनी बखोलमां एक
आंधळो गीध रहेतो हतो.

२ ते झाड उपर बीजां पण घणां पक्षीओ रहेतां हतां

३ जे थोडुं थोडुं पोताना चारामांथी तेने आपतां हतां

४ अने ते तेओनां बच्चांनी संभाल राखया करतो हतो.

५ एक दिवस एक बिलाडो पक्षीओनां बच्चां खावानी ला-
लचथी ते झाडनी नीचे आव्यो

६ तेने आवतो जोईने बच्चां रडवा लाग्यां.

७ गीधे कहुं “ ए कोण आवे छे ? वेगळे नाशी जा, नही
तो मारी नांखीश. ”

८ बिलाडे कहुं “ लोकोथी आपनां वखाण सांभळीने आपनी
पासे धर्मनी वातो सांभळवाने आव्यो छुं.

- ९ ए घणी दिलगीरी बात छे के आप सरखा महात्मा
बगर बिचार्ये मने मारवा उठ्या. ”
- १० गीधे जवाब दीधो (के) “में एटला माटे कहुं के बि-
लाडीने मांसनी रुचि होय छे (भावे छे) अने अहीं
पक्षीओनां बच्चां रहे छे.
- ११ बिलाडो बोल्यो “ हुं रोज गंगामां न्हाउं छुं अने जीवने
मारवो (ए) पाप समजुं छुं.
- १२ हुं पण सारी पेठे समजुं छुं के आपणुं पेट शाकभाजी-
थी भरी शकुं छुं तो पछी एटला माटे एवुं मोदुं पाप
शा माटे कहं :
- १३ ए प्रमाणे समजावी करीने बिलाडो गीधनी पासे बखो-
लमां रहेवा लाग्यो.
- १४ केटलाक दिवस बीत्या पछी धीरे धीरे पक्षीओनां बच्चां
माळामांथी खेंची खेंचीने खावा लाग्यो
- १५ जेनां बच्चां ते खाई जतो ते आमतेम खोळतां फरतां.
- १६ आ जोईने बिलाडो त्यांथी नाशी गयो.
- १७ गीधनी पासे पोतानां बच्चांनां हाडकां जोईने बधाए
पोताना मनमां एवी शंका आणी के होय न होय (पण)
एणेज अमारां बच्चांने खाधां छे.

- १८ बधाए एकमत थईने ते गीधने मारी नाख्यो.
 .१९ सार ए छे के वगर जाणे समज्ये कोईने पोताने घेर
 न राखवो जोईए, नहीं तो छेवटे नुकसानज थाय छे.

पाठ ३३-पृथ्वी.

बसते हैं=वशीए छीए.

जैसे=जेवा.

छिलके पर दाने=छोडापरना
 दाणा.

जहाज=बहाण.

एकही सीधमें=एकज सीधी
 लीटीमां.

बिना झुडे=वांकु थया वगर.

घुम कर=करी फरीने.

वहीं=त्यां.

जहांसे चले थे=ज्यांथी नीक-
 ल्युं हतुं.

गोलाई=गोळपणुं.

जानी जाती है=जणाय छे.

स्थल=जमीन.

हरे खेत=लीलां खेतरो.

लहलहाते हैं=शोभी रहे छे.

हरी घासके=लीला घासनुं.

बिछाने बीछे हैं=बीछानुं
 पाथर्युं छे.

बाग लगे हैं=बाग बनी रखा छे.

लहराती हैं=लहेराय छे.

कहां=कोइ ठेकाणे.

गहरे पानी=ऊंढां पाणी.

लंबा चौडा=लांबो पडोळो.

उजाड=उज्जड.

बालू=रेती.

जिनकी चोटियां=जेमनी टोचो.

आसमानसे बाते करती हैं=

आकाश साथे बातो करे छे.

किसी जगह=कोइ जग्याए.

आग फुकी जाती है=आग
बले छे.

झुलसा जाता है=शेकाइ जाय
छे.

ठिठुरे जाते हैं=ठुंठवाइ जायछे.

१ पृथ्वी जेना उपर आपणे रहीए छीए (ते) नारंगीनी
पेठे गोळ छे

२ परंतु घणी मोटी होवाना कारणे आपणने सपाट देखायछे.

३ मोटा मोटा पर्वतो तेना उपर एवा छे के (के) जेम
नारंगीना छोडा पर दाणा (होय).

४ वहाण जे पूर्वथी पश्चिमनी तरफ अथवा पश्चिमथी पूर्वनी
तरफ एकज सीधी लीटीमां वांकुं थया वगर चाल्युं जाय छे.

५ (ते) छेवटे फरीने ज्यांथी नीकळ्युं हतुं त्यांज फरी
पहोंची जाय छे.

६ एथी पण पृथ्वीनुं गोळपणुं जणाय छे.

७ पृथ्वीनो एक भाग जमीन अने त्रण भाग पाणी छे.

८ पृथ्वी उपर कोई ठेकाणे लीलां खेतर लहलहे छे,

९ कोई ठेकाणे लीला घासनुं बिछानुं पाथर्युं छे;

- ૧૦ કોઈ જગોણ વાગ થયો છે,
 ૧૧ રંગરંગનાં ફૂલ સ્ત્રીલ્યાં છે; કहीं નદી વહે છે,
 ૧૨ કहीं ઝંડા પાણીના હજારો ગાઉ લાંબા પહોળા સમુદ્ર છે;
 ૧૩ કहीं વસ્તી છે, કहीं ઝજ્જડ,
 ૧૪ કहीं દૂર સુધી રેતીનું મેદાન છે, કहीं ઘણા ગાઉ સુધી
 પર્વત છે જેમની ટોચો આકાશ સાથે વાતો કરે છે,
 ૧૫ કોઈ જગોણ ગરમી ઇટલી હોય છે કે શરીરમાં આગ
 બળે છે અને લૂંટી શરીર બલી જાય છે,
 ૧૬ કहीं ટાઢ ઇટલી પડે છે કે હાથ પગ ઠુંઠવાઈ જાય છે;
 ૧૭ કદી તાપ થાય છે, કદી વરસાદ, કદી ટાઢ
 ૧૮ વસ્તી હોય કે જંગલ, જાનવર સર્વ જગોણ મળે છે.
 ૧૯ માણસોને જરૂર છે કે થોડી થોડી હકીકત સર્વ જ
 ગ્યાની જાણે.
 ૨૦ એવું જાણવું (તેનું) નામ ભૂગોળવિદ્યા છે.
-

पाठ ३४-बुराई का फल बुरा होता है=नठारापणानुं
फल नठारुं छे.

चोट आई=ठोकर वागी.
बीमार पडा=मांदो पड्यो.
जीससे=जेथी.
अच्छा हो जाने पर=सारो
थइ गया पछी.
किसीको=कोइने.
लोमडी=लोकडी.
भेडियेने=वरुए.
अच्छा न लगा=सारुं न
लाग्युं.
अच्छा=ठीक छे.
देखा जायगा=जोइ लइथुं.
खडाथा=उभोहतो.
पातेही=मळतांज.
दौडी चली आई=दोडती
आवी.

हालसुना=हालत सांभली.
खोजमें=शोधमां.
जोंची हुई=अजमावेली.
पुराने=जुना.
गुर्दा पीसकर=काळजुं पीलीने.
जुड़ जाय=मटी जाय, जोडाइ
जाय.
न देने पाया=न आपवा दीधो.
चीतोंने=चित्ताए, बाघे.
ज्योढ़ीपर=दरवाजा पर.
किसीने=कोइए.
खाड़=खाडो.
खने=खोदे.
औरको=बीजानो.
ताको कुप तयार=तेने माटे
कुवो तैयार होय छे.

१ एक बखत एक सिंहना पंजामां ठोकर वागी अने (तेथी)

તે ઘણો માંદો પડ્યો.

- ૨ જંગલનાં સર્વ જીવજંતુ તેને જોવા આવ્યાં કે જેથી સારો થઈ ગયા પછી (તે) કોઈને સતાવે નહિ.
- ૩ લોકડી ન ગઈ. વરુણ સિંહને કહ્યું
- ૪ “મહારાજ ! આપની સઘળી પ્રજા આપને જોવાને આવી,
- ૫ પણ અહંકારને લીધે લોકડી આવી નહિ.”
- ૬ સિંહને લોકડીનું ન આવવું સારું લાગ્યું નહિ,
- ૭ તેણે કહ્યું “ ઠીક જોઈ લેઈશું ”
- ૮ ત્યાં લોકડીનો પણ કોઈ મિત્ર ઉભો હતો,
- ૯ તેણે તરતજ આ હકીકત તેને પહોંચાડી દીધી.
- ૧૦ સમાચાર મળતાંજ લોકડી દોડતી આવી અને જલ્લદીથી દંડવત કરીને કહેવા લાગી “ મહારાજ ! ડ્યારથી આ દાસીએ આપના મંદવાડની હકીકત સાંભળી, (ત્યારથી) દવાની खोळમાં જંગલે જંગલે ફરી, પણ હવે ઘણી મુશ્કેલીથી એક અજમાવેલી દવા હાથ લાગી છે.”
- ૧૧ સિંહે પૂછ્યું “ તે શું છે ? ” લોકડીએ કહ્યું “ તે દવામાં એક ભાઈબંધનો જીવ જાય છે, પણ હા, મહારાજને ઈશ્વર સારું કરે અને અમો સેવકોનો જીવ જાય તો ઉત્તમ છે.”

- ૧૨ સિંહ બોલ્યો “દવાનું કંઈ નામ પળ છે ?” લોકડીણ કહ્યું
 ૧૩ એક ઘણા જુના વૈદ્યે વતાવી છે કે વરુનું કાઝજું વાટીને
 લેપ કરવામાં આવે તો પંજો તરત જોડાઈ જાય”
 ૧૪ વરુ પળ જેણે લોકડીની બુરાઈ કરી હતી (તે) ત્યાંજ હતો,
 ૧૫ લોકડીની આ વાતનો જવાબ પળ ન આપવા પામ્યો કે
 વાઘોજે સિંહના દરવાજાપર હતા, (તેણે) તેને
 પછાડ્યો અને તેનું કાઝજું કાઢી લીધું. કોઈજ સાચું
 કહ્યું છે—
 ૧૬ “જે બીજાને માટે ખાડો खोदे છે તેને માટે કુવો
 તૈયાર છે.” એટલે જે બીજાને માટે ખાડો खोदे છે
 તેને માટે તો કુવો (મોટો ખાડો) તૈયાર છે એમ સમજ-
 વું, એટલે “खोदे ते पड़े” (જો खोदता है वही पड़ता है).

પાઠ ૩૫—બુદ્ધિસે બઢે બઢે કામ હો સકતે હૈ=બુદ્ધિથી
 મોટાં મોટાં કામ થાય છે.

बड़े बड़े=मोटां मोटां.

हो सकते हैं=थइ शके ले.

न उठाना पड़े=बैठवुं पड़े नहि.

मान लिया=कबुल करी.

बारी बारी से=बारा प्रमाणे.

जाने लगा=जवा लाग्युं.

નિરસન્દેહ=નકી.

મિટ જાયગા=પુરો થશે, નાશ
પામશે.

જીતેજી=જીવતાંજ.

ઠાન=ધારીને.

દેર મેં=મોડો.

ઘબડાકર=ગભરાઈને.

કહાં લગાઈ=કેમ લગાડી.

આપહી સા=આપના જેવોજ.

રોક લિયા=રોકી રાખ્યો.

બડી કઠીનાઈસે=ઘણી મુશ્કે-
લીથી.

અધી=હમણાં.

પિછછે પાંવ=પાછે પગલે.

લૌટા આતા હું=પાછોઆવું હું.

કુપ્પે=કુવામાં.

ઇતની મુનતેહી=એવુંસાંખઠતાંજ.

પનઘટ=કાંઠો.

શૈંકા=જોયું.

પરછાઈ=પછડાયો.

સરાહના=વચાણ; પ્રશંસા.

૧ કોઈ વનમાં એક સિંહ રહેતો હતો.

૨ તે દરરોજ જાનવરોને મારીને ખાતો હતો.

૩ આ જોઈને વનનાં સર્વ જીવજંતુ એકઠાં થયાં અને સિંહની
પાસે જઈને વિનય સાથે બોલ્યા

૪ “ મહારાજ ! આપ અમારા રાજા છો અને અમે સર્વ
આપની પ્રજા.

૫ આપ કહો તો આપના મોજનને વાસ્તે અમે લોકો એક

પથુ દરરોજ મોકલ્યા કરીએ જેથી આપને દુઃખ વેઠવું પડે નહિ. ”

- ૬ સિંહે એ વાતને માની લીધી અને વારા પ્રમાણે એક પથુ તેની પાસે જવા લાગ્યું.
- ૭ કેટલાક દિવસ પછી એક સસલાની વારી આવી.
- ૮ તેણે વિચાર્યું કે મારું શરીર તો નાનું છે,
- ૯ એટલામાં તેનું શું ભલું થશે.
- ૧૦ જ્યારે તેનું પેટ નહિ ભરાશે ત્યારે તે અમારા ભાઈઓને નક્કી સ્વાઈ જશે અને અમારો વંશ એક અથવા બે બારીમાં નાશ પામશે.
- ૧૧ એટલા માટે હું જીવતાંજ તેનો નાશ કરું તો સારું છે.
- ૧૨ એમ મનમાં ધારી ધીરે ધીરે ચાલીને સિંહની પાસે મોડો પહોંચ્યો.
- ૧૩ સિંહ ખૂંસથી ગભરાઈને કહેવા લાગ્યો
- ૧૪ “ આટલી વાર ક્યાં લગાડી ! ”
- ૧૫ તેણે કહ્યું “ એમાં મારો કોઈ અપરાધ નથી.
- ૧૬ હું આપની પાસે ચાલ્યો આવતો હતો,
- ૧૭ રસ્તામાં આપનાજ જેવો બીજો સિંહ મળ્યો,

- १८ तेणे मने रोक्री राख्यो.
- १९ घणी मुश्केलाईथी हुं अहीं सुधी आव्यो छुं अने तेने वचन आपीने आव्यो छुं के हमणां पाछे पगळे पाछो आवुं छुं. ”
- २० सिंह बोल्यो “ ते क्यां छे ? मने हमणांज देखाड,
- २१ हुं तेने वगर मार्ये आज भोजन करीश नहीं. ”
- २२ एवी वातो करीने बन्ने त्यांथी चाल्या.
- २३ चालतां चालतां ज्यारे केटलेक वेगळे वनमां नीकळी गया त्यारे सिंहे कहुं.
- २४ अरे ते तने रोकवावाळो क्यां छे ? ”
- २५ ससलाए आमतेम जोईने जवाब दीधो “ ते आपनी बीकथी कूवामां कूदी पड्यो छे. ”
- २६ एवुं सांभळतांज सिंह क्रोधमां आवी गयो, अने कुवाना कांठापर जईने पाणीमां जोयुं.
- २७ पाणीमां तेणे पोतानो पडछायो जोयो अने समज्यो के बीजो सिंह छे.
- २८ तरतज तेने मारवाने कुवामां कूदी पड्यो अने पाणीमां डूबीने मरी गयो.

- २९ ससलाए जईने जंगलनां सर्व जनावरोने खबर आपी
के हुं आज सिंहने मारीने आव्यो छुं.
३० अने तमारां जन्मोजन्मनां दुःख दूर करीने आव्यो छुं.
३१ ए सांभळीने सघळाए तेनी बुद्धिनां वखाण कर्यो.

पाठ ३६—बुरा स्वभाव=नठारी देव.

चुरा लाया=चोरी लाव्यो.

आम=केरी.

वान=देव.

चोरीयाँकी=चोरीओ करी.

महलमें=महेलमां.

फूट फूट कर=छाती फाट.

डुसकां लइने.

कुतुर लिया=करडी खाधो.

वृथा है=नकामो छे.

इसीके कारण=तेना लीधेज.

बचपनसे=न्हानपणथी.

अच्छे ढंगमें=सारे रस्ते.

डालती=दोयों होत.

जान कर्यो जाती=जीव केम
जात.

जिस और=जे बाजु.

झुक जाती है=नमी जाय छे.

नही मुडता=बळतुं नथी.

बचे रहो=वेगळा रहो.

लत=देव.

१ एक छोकरो रोज पाठशाळामां भणवा जतो हतो.

२ एक दिवस ते निशाळमांथी एक पुस्तक चोरी लाव्यो.

- ૩ છોકરાની માણ તેને કંઈ પણ કહું નહિ અને પુસ્તક વેચીને તેને કેરી ખાવાને માટે લઈ આપી.
- ૪ એ પ્રમાણે કરતાં કરતાં તેને ચોરીની ટેવ પડી गई અને તેણે ઘણીજ ચોરિયો કરી અને ચોરીનો માલ પ્રોતાની માને આપ્યો.
- ૫ મા ધનની લાલચથી છોકરાને કંઈ કહેતી નહિ અને હમેશાં તેને લાડપ્યાર કરતી.
- ૬ થોડા દિવસોમાં તે પાકો ચોર થઈ ગયો.
- ૭ એક દિવસ તે રાજાના મહેલમાં ચોરી કરતાં પકડાઈ ગયો અને તેને ફાંસીનો ઢુકમ થયો.
- ૮ ફાંસીએ ચઢતી વચ્ચે સેંકડો માણસ તેને જોવા આવ્યા.
- ૯ તેની મા પણ ત્યાં આવી અને રડાકુટ કરી રડવા લાગી.
- ૧૦ છોકરાએ માને મળવાની આજ્ઞા માગી.
- ૧૧ આજ્ઞા મળતાંજ તેણે પોતાની માના કાનમાં વાત કરવાનું બહાનું કાઢી તેનો કાન કરડી લીધો.
- ૧૨ મા હાય હાય કરતી દૂર નાશી गई.
- ૧૩ સઘળા લોક આમ જોઈને છોકરાને ધિક્કારવા લાગ્યા.
- ૧૪ છોકરાએ કહું “ આપ લોકોનો ક્રોધ કરવો નકામો છે.

- ૧૫ એનેજ લીધે મારી આ દશા થઈ છે.
- ૧૬ જો નાનપણથી મને સારે માર્ગે દોર્યો હોત તો આજ મારો જીવ કેમ જાત. ”
- ૧૭ જુઓ જ્યારે ફાડ નાનું હોય છે (ત્યારે) તેની ઢાઢી જે તરફ ચાહો (તે તરફ) સહેજમાં નમી જાય છે.
- ૧૮ પરંતુ તેજ ફાડ જ્યારે મોટું થઈ જાય છે ત્યારે કેટલાક ઉપાય કરો (પણ) વઢતું નથી. એવીજ સ્થિતિ છોકરાની છે.
- ૧૯ જ્યાં સુધી નાનાં હોય છે (ત્યાં સુધી) સહેજમાં સારે માર્ગે દોરાઈ શકાય છે,
- ૨૦ પણ મોટાં થયા પછી તેઓને સારે માર્ગે લાવવા ઘણું કઠણ થઈ પડે છે.
- ૨૧ એટલા માટે છોકરાઓ ! તમારે જાણવું જોઈએ કે નાનપણથીજ સારાં કામોમાં મન લગાડવું અને નઠારાં કામોથી વેગલા રહેવું.
- ૨૨ જે નાનપણથી ટેવ પડી જાય છે (તે) મોટા થયા પછી સેંકડો ઉપાય કરતાં પણ છૂટતી નથી.

પાઠ ૩૭. સૂરજ=સૂર્ય.

દૂરી=છેદુ, અંતર.

તેરહ લાખ ગુના=તેર લાખ
ગણો.

કુપદ=અભળ.

ચારોં ઔર=ચારે બાજુ.

ઘૂમતા હૈ=ફરે છે.

ઠીક તો યહ હૈ=સ્વહં તો
એ છે.

ચૌવીસ=ચોવીસ.

અપનીકીલી=પોતાની ધરી.

ઉજાલે=અજવાળાવાળા.

સામનેસે=સામેથી.

હટ જાનેસે=સ્વશી ચવાથી.

બારીસે=બારાફરતી.

ભાપ=વરાલ.

નાજ=અનાજ.

- ૧ સૂરજ એક અગ્નિનો ગોળો છે અને પૃથ્વીથી તેર લાખ-ગણો મોટો છે
- ૨ તે પૃથ્વીથી સાઢા નવ કરોડ મૈલ લેટે છે,
- ૩ એજ કારણે એટલો નાનો દેખાય છે.
- ૪ અભળ લોક એવું જાણે છે કે સૂરજ અમારી પૃથ્વીની ચારે તરફ ફરે છે, પણ એ તેઓની ભૂલ છે.
- ૫ ઠીક તો એ છે કે પૃથ્વી સૂરજની ચારે બાજુ એક વરસ-માં ફરી વળે છે અને ચોવીસ કલાકમાં એક વરત પોતાની ધરી ઉપર ફરી વળે છે,

- ૬ પૃથ્વીનો જે ભાગ સૂરજની સામે આવી જાય છે તેમાં દિવસ થાય છે અને બીજામાં રાત
  - ૭ જ્યારે અંધારાનો ભાગ સામે આવી જાય છે ત્યારે ત્યાં દિવસ થઈ જાય છે.
  - ૮ અને અજવાળાના ભાગમાં સામેથી સ્વશી જવાથી રાત થઈ જાય છે.
  - ૯ એ પ્રમાણે વારાફરતી અર્ધી દુનિયામાં રાત અને અર્ધી-માં દિવસ થાય છે,
  - ૧૦ પણ આ પૃથ્વી ઉપર બે એવી પળ જગાઓ છે (કે) જ્યાં વર્ષમાં છ મહીનાનો દિવસ અને છ મહીનાની રાત થાય છે.
  - ૧૧ સૂરજની ગરમીથી પાણી વરાલ્લ બનીને ઉઢે છે અને તેજ વરાલ્લથી વાદલ્લ બનીને ફરી પાણી વરસે છે.
  - ૧૨ એનીજ ગરમીથી અનાજ અને ફલ પાકે છે.
  - ૧૩ સૂરજની ગરમી ન હોત તો કોઈ જીવજંતુ જીવી શકત નહિ.
-

पाठ ३८—सबको प्रसन्न करना कठिन है=बंधाने राजी
करवा कठण छे.

ओढ़ना बिछौना=ओढ़वा

पाथरवानुं.

लादे=लादीने, मूकीने.

पाँव पाँव=पगे चालतो.

जा रहेथे=जता हता.

पागल=मूर्ख.

पैरों=पगे चालीने.

हो लिया=थड़ गयो (बेठो).

घसिटता है=घसे छे.

पैदल=पगे.

हट्टा कट्टा=लठ पठ.

जान पडता है=जणाय छे,

मँगनीका है=मागी आणेहुं छे.

असबाब=सामान.

इसीसे=तेना उपर.

लदे है=बेठा छे.

कुछभी=जरापण.

सचतो यह है=साची बात ए
छे के.

१ एक घरडो माणस अने तेनो छोकरो बन्ने परदेशमां हता
अने तेओनी साथे एक टट्टु पण हतुं.

२ टट्टु उपर ओढ़वा पाथरवानुं मूकी बंने बापदीकरौ पगे
चालता जता हता.

३ लोकोए आ जोईने कह्युं “ जुओ ए बंने केवा मूर्ख छे
के टट्टु साथे छे तोपण पगे चालीने जाय छे. ”

- ૪ એ સાંભલીને ડોસો ટટ્ટુ ઉપર સવાર થઈ ગયો.
- ૫ ત્યારે લોકોએ કહ્યું “જુઓ બાપ કેવો નિર્દય છે,
- ૬ પોતે તો ઘોડા ઉપર ચઢ્યો છે અને છોકરો પગ ઘસે છે.”
- ૭ બાપ ટટ્ટુ ઉપરથી ઉતરી પડ્યો અને છોકરાને સવાર કર્યો.
- ૮ ફરી પણ લોકોએ કહ્યું “જુઓ છોકરો કેવો કપૂત છે,
- ૯ ઘરડો બાપ તો પગે ચાલે છે
- ૧૦ અને પોતે જુવાન લઢપઢ ઘોડે ચઢ્યો છે.”
- ૧૧ ત્યારે ડોસો ટટ્ટુ ઉપર આગલ સવાર થયો અને છોકરાને પોતાની પાછલ બેસાડી લીધો. ફરી પણ લોકોએ કહ્યું
- ૧૨ “જણાય છે કે ટટ્ટુ માગી આપેલું છે,
- ૧૩ તેથીજ સામાન સિવાય બે માણસ બેઠા છે.
- ૧૪ એ બિચારા ટટ્ટુ ઉપર એઓને કંઈ પણ દયા આવતી નથી ”
- ૧૫ સાચું તો એ છે જે સર્વને રાજી કરવાનો ઉપાય કરે છે તેનાથી કોઈ પણ રાજી થતું નથી.

पाठ ३९—ऊंट.

सीधा=सरल.

सीखाया जाता है=सीखवा-
इवामां आवे छे.

बच्चोकी तरह=बालकनी
माफक.

नकेल=नकल.

उससे=तेनी पासथी.

टाँगे=पग

गद्दी=गादी.

फैल जाती है=पहोळी थड़
जाय छे.

सी सबवसे=तेथी करीने.

नहीं घँसता=पेशी जतो नथी.

झुकाकर=नमावीने.

पेडोंकी पत्तियों = झाडनां
पांढां.

पपोटे=पोपचां.

धूप=ताप.

कौहान=ढेको.

छिदरे=घाटा.

नथुने=नसकोरां.

घुसजाय=भराइ जाय छे.

रस्सी=दोरी.

उजाड़=उज्जड़.

सोते=सरा

वालू=रेती.

चट्टानों=मेदानो

दिखाईनहींदेता=देखातुं नथी.

प्यास=तरस.

जगहोंमे=जग्याओमां.

इतना=एटलुं.

तरह तरहके=जात जातनां.

१ ऊंट घणुं सरल जनावर छे. जे कई तेने सीखववामां
आवे छे (ते) बच्चांनी पेठे सहजमां सीखी छे छे

- ૨ એક નાથની મદદથી તેની પાસે બધાં કામ લેવાય છે.
- ૩ તેના પગ લાંબા હોય છે.
- ૪ તેના પગની નીચે એક ગાદી હોય છે.
- ૫ જ્યારે તે પૃથ્વી ઉપર પગ મુકે છે (ત્યારે) ગાદી ફેલાઈ જાય છે
- ૬ અને એજ કારણથી તેના પગ રેતમાં પેસતા નથી.
- ૭ તેની ગરદન (ડોક) લાંબી હોય છે.
- ૮ તેને નમાવીને જમીન ઉપર ચરી શકે છે અને ઉઠાવીને ઝૂંચા ઝૂંચા ઝાડોનાં પાંદડાંને ખાઈ શકે છે.
- ૯ તેની આંખોનાં પોપચાં પણ મોટાં હોય છે.
- ૧૦ તેનાથીજ પોતાની આંખોને તાપની ગરમીથી બચાવે છે.
- ૧૧ તેની પુંછડી ઘણી નાની હોય છે.
- ૧૨ તેના હોઠ એવા મોટા હોય છે કે ઝાડનાં પાંદડાંને સારી રીતે પકડી શકે છે.
- ૧૩ પીઠ ઉપર ઢેકો હોય છે.
- ૧૪ બાહ આછા હોય છે જેથી ગરમી ઓછી સતાવે છે.
- ૧૫ તેનાં નસકોરાં પણ મોટાં હોય છે.
- ૧૬ ચાલતી વખતે તે તેઓને બંધ કરી લે છે

- ૧૭ (કે) જેમાં રેત ભરાઈ જાય નહિ.
- ૧૮ અરબસ્તાનના લોક તેના વાઝનાં લૂગડાં અને તેનાં દોરડાં
બનાવે છે, અને તેનું માંસ પણ ખાય છે.
- ૧૯ અરબસ્તાન અને આફ્રિકામાં ઘણાંક એવાં ઝંજીરોમાં
છે જ્યાં ન તો જ્ઞાન છે ન પાણીના ક્ષાર,
- ૨૦ રેતી અને પથ્થરના મોટા ટેકરા સિવાય ઘણા ગાંડ સૂધી
કશું જોવામાં આવતું નથી.
- ૨૧ ડ્યારે કોઈને એવાં જંગલોમાં થઈને જવું પડે છે ત્યારે તે
પોતાની સાથે ધાત્રીપીવાનો સઘળો સામાન પહેલેથીજ
રાખી લે છે.
- ૨૨ એવું ન કરે તો રસ્તામાંજ મૂલ તરસને લીધે બેમાન
થઈ જાય.
- ૨૩ એવી જગાઓમાં ફક્ત ઝંજીરો કામ આવે છે,
- ૨૪ કેમકે તે વગર ધાત્રી પાધે કેટલાક દિવસ સૂધી રહી
શકે છે
- ૨૫ અને ચાલતાં પહેલાં એટલું પાણી પી લે છે
- ૨૬ કે કેટલાક દિવસો માટે નિશ્ચિત થઈ જાય છે.
- ૨૭ તેથીજ અરબસ્તાનના લોક ઝંજીરો ઘણાંક છે અને
તેનાં વાઝનાં તરેહ તરેહનાં ગીત ગાય છે.
-

पाठ ४०—भले चंगे रहेनेकी रीति=साजा ताजा रहेवानी रीत.

भले चंगे=साजा ताजा.

निरोग=निरोगी; साजा.

फिके=मोलां.

सील=शरदी, भेज.

पटाव=बेसणी.

दरवाजे=बारणां.

खिड़कीयाँ=बारीओ.

सहज में=सहेलाइथी

साँस लेनेसे=वास लेवाथी.

कोठरियाँ=कोठडीयो.

उजाला=अजवाळ.

लीप पोतकर=लीपी गुंपीने.

कूड़ा=कचरो.

बीमारियाँ=मांदगी; रोग.

भीतर=अंदर.

मोहरी=मोरीओ.

पायखाने=जाजरु.

धुलवाना=धोवडावबुं.

पसीने से=परसेवाथी

भीगे=भीनां थण्डा.

समय पर=बखत सर.

तड़के=सूर्य उगे.

१ संसारमां साजा रहेवानी बराबर कोई सुख नथी.

२ ज्यारे माणसने रोग लागी जाय छे (त्यारे) बधां संसारनां सुख मोलां पडी जाय छे,

३ अही सुधी के पोतानुं जीवतर पण भारे थई जाय छे.

४ जो तमे चाहता होके तमने कोई रोग न थाय तो मकान एवी जगाण बनावो के ज्यां भीनाश न होय.

५ उवी जगामां भीनाश ओछी हांय छे.

- ६ मकाननी सपाटी उंची राखो.
- ७ तेमां बारणां अने बारीओ एटली होवी जीईए के हवा सहेलाईथी आवी जई शके.
- ८ ज्यां बहु माणस रहे छे त्यांनी हवा श्वास लेवाथी बगडी जाय छे
- ९ बारीओ अने बारणां होवाथी आ बगडेली हवा नीकळी जाय छे
- १० एवी नानी नानी कोटडीओ मकानमां करवी न जोईए (के) जेमां अजवाळुं जई शके नहि.
- ११ अंधारावाळां मकान मेळां रहे छे.
- १२ अजवाळाथी भीनाश रहेती नथी.
- १३ मकान बंध रहेवाथी हवा बगडी जाय छे.
- १४ मकान लीपी गुंपीने चोक्खुं राखवुं जोईए.
- १५ कचरो मकानथी दूर नंखावी देवो जोईए
- १६ मकान मेलुं रहेवाथी हवा बगडी जाय छे,
- १७ अने मंदवाड पेदा गाय छे
- १८ मकाननी वहार पण चारे तरफ चोक्खुं राखवुं जोईए.
- १९ केमके स्वच्छता न होवाथी जे हवा वहारथी अंदर आवशे ते साफ रहेसे नहि.

- २० पाणी पण मकाननी आजुबाजु एकठुं थवुं न जोईए.
 २१ (केमके) ते पाणी उपर थईने जे हवा आवशे ते सारी
 हशे नहि.
 २२ मोरी अने जाजरु नित्य धोवराववां जोईए.
 २३ पथुओने जुदा मकानमां राखवां योग्य छे.
 २४ एवुं खाणुं न खावुं जोईए के जे अवगुण करे.
 २५ पाणी चोक्वुं पीवुं जोईए.
 २६ परसेवाथी भीनां थयेलां लुगडां पहेरवां जोईए नहि
 २७ थोडी थोडी कसरत पण रोज करवी जोईए
 २८ रातमां वखतसर सूवुं अने सवारे बहेला उठवुं जोईए.
 २९ उपरनी वानो उपर ध्यान देवाथी सुखाकारी रहेशे.

पाठ ४१-आदमीके शरीरके भाग=माणसना शरीरना भाग.

आगे की ओर=आगली बाजु

कनपटी=ऊमणां

कहलाता है=कहेवाय छे.

सहारेसे=मददथी, सहायताथी.

दायें या बायें=डावा जमणा.

पहिचानते हैं=ओळखीए छीए.

भौहें=भमर, भवां

मिलेहुए=भडीने.

पलकें=पांपण.

दोनो और=बन्ने बाजु.

छेद=काणां.

सुनते हैं=सामझीए छीए.

खोपड़ी=खोपरी.

जुडी है=मलेली છે.

કંધો=શ્વભા; કાંધ.

હાંસલી=હાંસડી.

પસલી=પાંસલાં.

પીછેકી=પાછલી બાજુ.

રીઢ=કરોડ.

શુકસકે=વલી શકે.

ખંવરીસી=નાખી જેવું.

તોંદી=તુંટી.

વાહે=હાથ.

ગટ્ટા યા કલાઈ=કાંડું.

એસાહી હાલ=તેવીજ હકીકત.

ઘુટના=ઢીંચણ

પિંડલી=પીડી.

ટચના=ઘુંટી.

- ૧ માણસના શરીરના ત્રણ મુખ્ય ભાગ છે—માથું, ધડ અને હાથપગ.
- ૨ માથું અને ધડને ગર્દન—ડોક મેલવે છે.
- ૩ કપાળનો સર્વથી ઊંચો ભાગ જે આગલી બાજુએ છે (તેને) માથું કહે છે.
- ૪ માથાના જમણા યા ડાબા ભાગને કાનપટી કહે છે.
- ૫ માથાથી નીચે મમર છે, મમરની નીચે પાંપણ અને પાંપણની નીચે આંખો છે જેનાથી આપણે જોઈએ છીએ.
- ૬ આંખોની વચમાં નાક છે.
- ૭ એમાં બે કાનાં હોય છે જે નસકોરાં કહેવાય છે.
- ૮ એઓની મદદથી આપણે શ્વાસ લઈએ છીએ અને સુગંધ દુર્ગંધ ઓળખીએ છીએ.

- ૯ નાકની જમણે ઢાલે ગાલ છે અને ગાલ સાથે મઢેલા બંને તરફ બે કાન છે જેનાથી આપણે સાંભળીએ છીએ.
- ૧૦ નાકની નીચે મોં છે જેથી આપણે સ્વાઈએ છીએ અને શ્વાસ પણ લઈએ છીએ.
- ૧૧ મોંઢાની ઉપર નીચે હોઠ છે અને તેની અંદર જીભ અને દાંત છે.
- ૧૨ આંખ, કાન, નાક, મોંઢાને ઇન્દ્રિયો કહે છે.
- ૧૩ કપાળના સર્વથી ઉંચા ભાગને ટોપરી કહે છે
- ૧૪ જ્યાં ઢોક ધડથી જોડી છે ત્યાં બે હાડકાં ધડની વચ્ચેથી સ્થભાની તરફ ચાલ્યાં ગયાં છે
- ૧૫ જેમને હાંસડી કહે છે.
- ૧૬ ધડમાં બંને તરફનાં હાડકાં પાંસળીઓ કહેવાય છે.
- ૧૭ પાછલી તરફ જ્યાં એ હાડકાં છે તેનું નામ કરોડ છે.
- ૧૮ કરોડમાં ચોવીસ કકડા હોય છે
- ૧૯ એ કકડા એટલા માટે વનેલા છે કે શરીર સહેલાઈથી વળી શકે.
- ૨૦ ધડની પાછલનો ભાગ પીઠ છે.
- ૨૧ આગળના મુખ્ય ત્રણ ભાગ છે.
- ૨૨ ઉપર છાતી છે, વચમાં પેટ અને તેની નીચે પેડુ.

- ૨૩ પેટ અને પેદુ જ્યાં મળેલાં છે તેની વચમાં એક નાખી છે
તેનું નામ હુંટી છે.
- ૨૪ જ્યાં હાથ ધડની સાથે મળ્યા છે તે સ્વભા છે, હાથના બે
ભાગ છે.
- ૨૫ જેમની જોડને કોહોળી કહે છે.
- ૨૬ જ્યાં હાથ બાંયથી જોડાય છે તે કાંડાં કહેવાય છે.
- ૨૭ દરેક હાથમાં એક એક અંગૂઠો અને ચાર ચાર આંગળીઓ છે.
- ૨૮ એવીજ હકીકત પગોની છે.
- ૨૯ પગોની વચ્ચેની જોડ ઘૂંટણ કહેવાય છે.
- ૩૦ ઘૂંટણની ઉપરનો ભાગ જાંઘ છે અને નીચેનો પીંડી.
- ૩૧ પગ જ્યાં ટાંગામાં જોડાયો છે તે ઘુંટી છે
- ૩૨ દરેક પગમાં એક એક અંગૂઠો અને ચાર ચાર આંગળીઓ
હોય છે.

પાઠ ૪૨-વિનયના વાક્યો.

- ૧ દરરોજ સવારમાં ઉઠીને પરમેશ્વરનું ધ્યાન કરવું જોઈએ;
- ૨ એનાથી સંસારમાં સુખ થાય છે, અને પવિત્ર જ્ઞાન ઉત્પન્ન
થાય છે.
- ૩ કોઈને નઠારાં વચન કદી પણ જાણી જોઈને કહો નહિ,

- ૪ કારણકે તે માણસના હૃદયમાં તરતજ બાળની પેઠે પેશી જાય છે.
- ૫ મળવામાં કદી પણ ભૂલથી અળોજો કરો નહિ;
- ૬ અમળ લોક માગતા ફરે છે અને મુશ્કેલીને તિરસ્કાર સહન કરે છે.
- ૭ જો વધુ ધન મળે તોપણ કોઈ દિવસ ચોરી કરો નહિ;
- ૮ માણસ તેની જાઝમાં ફસાઈને અત્યંત (પુષ્કળ) શરમ પામે છે.
- ૯ વધાની સાથે પ્રીતિ કરીને સારી વોલી બોલવી;
- ૧૦ પોષ્ટ અને મેનાનો રિવાજ જોઈને તેની સાથે વધા પ્રેમ કરે છે.
- ૧૧ જો કે માતાપિતાનો વધા છોકરાપર સરખો પ્રેમ હોય છે;
- ૧૨ આ વાત ધ્યાનમાં રાખીને સારા પુત્રથી માતાપિતા શાંતિ મળે છે અને નઠારા પુત્રથી તેના (માતાપિતા) શરીરનો નાશ થાય છે.
- ૧૩ જે માણસ મનમાં અદેખાઈ ધારણ કરીને બીજાનું મન જોઈને બેઠે છે,

- ૧૪ એવા માણસના હૃદયમાં કેવી રીતે શાંતિ રહી શકે ? નજ રહી શકે.
- ૧૫ બધે પરમાત્માની વ્યાપકતા જાણીને કદી પળ પાપ કરવું નહિ,
- ૧૬ બધા સ્થાવરજંગમ જગતને તે પોતે જુષ છે.
- ૧૭ દુષ્ટ માણસનાં વાક્ય સાંભળીને છાનામાના રહેવું,
- ૧૮ જે તેની (દુષ્ટની) વરાવરી કરે છે તે પોતેજ પોતાને દુષ્ટ કહેવડાવે છે.
- ૧૯ જૂઠું કદી પળ બોલવું નહિ (કારણકે) જૂઠ પાપનું મૂલ છે,
- ૨૦ જૂઠાનો કોઈ જગતમાં ભૂલથી પળ વિશ્વાસ કરતું નથી.

પાઠ ૪૩—ઉપદેશી વાક્યો.

- ૧ પાપી કર્મથી (દુષ્ટ કર્મથી) હમેશાં બધા છોક વેગલા રહો,
- ૨ પાપી માણસો બહુજ દુઃખ અને પીડા ભોગવે છે.
- ૩ નિશ્ચય કરીને બધા સમજો કે ક્રોધ પાપનું મૂલ છે;
- ૪ જે માણસ ક્રોધને તાવે થાય છે તે મહા દુઃખ-પીડા ભોગવે છે.

- ૫ બધા દોષોમાં આલસ એક મોટો અવગુણ છે,
- ૬ કે જેનાથી (આલસથી) હમેશાં ગુણનો અને જ્ઞાનનો નાશ થાય છે.
- ૭ જેની પાસે વિદ્યા નથી તેજ મોટો પશુ છે.
- ૮ જે હમેશાં બીજાની આશા ઉપર રહે છે તે માણસની બરાબર કોઈ મોટો ગરીબ નથી.
- ૯ જે સારી રીતે સમજમાં આવે તેજ મળવું સારું છે.
- ૧૦ પોપટ સમજ્યા વગર મળે છે માટે તે વિદ્વાન કહેવાતો નથી
- ૧૧ મૂર્ખ હોવું સારું નથી, કારણકે તેનો કોઈ સત્કાર કરતું નથી.
- ૧૨ જેની સાથે બોલવું ઇચ્છે છે તે માણસ તેનાથી મોટું ફેરવી લે છે; ઇટલે મૂર્ખની સાથે બોલવા ઇચ્છતો નથી.
- ૧૩ વિદ્વાન માણસનું બધી જગાએ મોટું સન્માન થાય છે.
- ૧૪ બધા માણસ પૈસા આપીને એની પાસેથી સારું જ્ઞાન શીખે છે,
- ૧૫ અને વિદ્યા વગર સમારમાં બીજો કોઈ ગુણ નથી.

- ૧૬ જેને શીખવાથી હમેશાં અત્યન્ત સુખ થાય છે.
- ૧૭ વિદ્યા મળવામાં હમેશાં મન અને ચિત્ત લગાડીને મહેનત કરવી.
- ૧૮ આ સંસારમાં ધન અને સુખ મેલવવા માટે (વિદ્યા સિવાય) બીજો કોઈ સુગમ ઉપાય નથી.
- ૧૯ આ સંસારમાં લોભ બરાબર બીજો કોઈ અવગુણ નથી,
- ૨૦ કે જેના કાબુમાં થઈને માણસ પોતાના ઘરને ગુમાવી બેસે છે, એટલે નાશ કરી નાંચે છે

પાઠ ૪૪—નીતિના વાક્યો

- ૧ કોઈની સાથે શત્રુતા કરો નહિ, વધાની સાથે મિત્ર-ભાવથી રહો,
- ૨ કે જેથી મન પ્રફુલ્લિત રહે છે અને શત્રુની બીક રહેતી નથી
- ૩ જે દેશમાં રહો તે દેશના રાજાની નીતિ—
- ૪ જોઈને તે રિવાજ ઉપર ચાલવું એ બુદ્ધિમાન માણસની રીત છે
- ૫ મહેનત અને સદાચારને લીધે માણસ પરમાત્માના ચિત્તમાં વાસ પામે છે.

- ૬ તેનાથી ધન અને યશ પામે છે અને પૂર્ણ પદવીની આશા રહે છે.
- ૭ જે રાજા વિદ્યાના બલ વગર સારી ગોઠવણ કરવી ઇચ્છે છે,
- ૮ તે પૂર્ણ દુઃખ પામે છે જેવી રીતે આંધળો માણસ કુમાર્ગે ચાલવાથી દુઃખ પામે છે તેવી રીતે.
- ૯ પહેલાં દોષ અને ગુણ ધ્યાનમાં રાખીને ફરીથી કામ શરુ કરો,
- ૧૦ જેથી મન દુઃખી ન થાય અને સંસારમાં શરમ પામે નહિ.
- ૧૧ જે હમેશાં સોગન खाईને મનોરંજક વાત બોલે છે (કહે છે),
- ૧૨ એવા માણસથી વેગલા રહો, નહિ તો કોઈ વચ્ચે ઘાત (હાનિ) કરશે
- ૧૩ પહેલબહેલાં વધાની વાતને સાંભળીને તેનું કારણ ધોળો,
- ૧૪ ફરીથી મોંઢેથી જવાબ કહો, આ રીતે સાવચેતી રાખો.
- ૧૫ જે માંહોમાહે શત્રુતા કરીને બીજાની સાથે મળે છે,
- ૧૬ તેઓ બીજા શત્રુને હાથે, ઘણું દુઃખ ભોગવે છે.
- ૧૭ પદવી મેલવીને પ્રજાનું પાલનપોષણ કરો જેથી સંસારમાં કીર્તિ મળે.

- ૧૮ જે ચતુર છે તે કહે છે કે પરલોકમાં આનંદ (સુખ) મળશે.
 ૧૯ જે બીજાની નિંદા કરીને તમને પૂર્ણ મોટાઈ (પ્રશંસા) આપે છે,
 ૨૦ એના ઉપર કદી પણ ભૂલ કરો નહિ કારણકે તે કોઈ દિવસે તમને કૂર (નઠારો) કહેશે.

—◆—
 પાઠ ૪૫—પ્રશ્નોત્તર.

- પ્ર૦ સંસારમાં કોણ સુખી છે કે જેને કશું દુઃખ નથી ?
 ઉ૦ જે પરમાત્મામાં નિમગ્ન થાય છે તેજ સંસારમાં સુખી છે.
 પ્ર૦ પરમાત્માની સૃષ્ટિમાં દુઃખી કોને કહે છે ?
 ઉ૦ જે બીજાની ઉન્નતિ જોઈને બઢે છે તે દુષ્ટ દુઃખી રહે છે.
 પ્ર૦ સંસારમાં ધનવાન કોણ છે કે જેનું મન ડોલાયમાન થતું નથી ?
 ઉ૦ જે મનમાં સંતોષ રાખે છે તે ધનવાનમાં રાજા છે.
 પ્ર૦ મારા ઉપર પ્રેમ કરીને કહો કે કંગાલ કોને કહે છે ?
 ઉ૦ જેને ધનની તૃષ્ણા બહુ છે તેને દરિદ્રી જાણવો.
 પ્ર૦ જે પુણ્યવાન માણસ છે તેમની ઓઝાવાળ કહો ?
 ઉ૦ જેના હૃદયમાં પરમાત્માની બીજ છે તેને પુણ્યવાન જાણવો

- પ્ર૦ સંસારમાં પાપી માણસ કેવી રીતે જાણવામાં આવી શકે ?
 ઉ૦ જે પોતાના ઈશ્વરથી વિમુક્ત છે તેજ પાપી કહેવાય છે.
 પ્ર૦ બુદ્ધિમાન માણસનાં બધાં લક્ષણ વર્ણન કરીને કહો ?
 ઉ૦ જે સંસારની નિંદાથી ડરે છે તેને બુદ્ધિમાન જાણવો.
 પ્ર૦ સંસારમાં સજ્જન માણસ કોણ છે તે મને નિશ્ચય કરીને કહો.
 ઉ૦ જે દયા રાખીને સંસારનું ભલું ચાહે છે તેને સજ્જન જાણો.
 પ્ર૦ સંસારમાં બધા માણસ સરખા છે તો દુષ્ટ કેવી રીતે ઓઝાવી શકાય ?
 ઉ૦ જેનું ચિત્ત બીજાની હાનિમાં છે તે માણસ દુષ્ટ કહેવાય છે.
 પ્ર૦ હું આ વાત પુછું છું કે આ સંસારમાં મોટો કોણ છે ?
 ઉ૦ જે માણસ બીજાનો દોષ ઢાંકી રાખે છે તે માણસ મોટા કહેવાય છે.

સૂચના.

અમારે ત્યાંથી આ રાજ્યની શાળાઓમાં આજતા ગુજરાતી વિગેરે તમામ પુસ્તકો તથા સ્ટેશનરી સામાન મળે જથ્થાબંધ લેનારને સારૂ કમીશન આપવામા આવશે. બહારગામ ઓર્ડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામા આવશે.

અમારા તરફથી પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકો.

કિમત. રૂ. આ.

- ૧ ગુ. બીજા ધોરણની નોટ. (આ રાજ્યના નવા ધોરણ પ્રમાણે તમામ વિષયો સાથે) ૯-૨
  - ૨ ગુ ત્રીજા ધોરણની નોટ (છપાય છે) ૯-૫
  - ૩ ગુ ચોથા ધોરણની નોટ „ ૯-૧૬-૯
  - ૪ ગુ પાંચમા ધોરણની નોટ „ ૯-૮-૦
  - ૫ હિન્દી પ્રાથમિક તથા શિક્ષાવર્ગી ભાગ ૧ જ્ઞાના અર્થ તરજુમાસહ ૯-૩-૬
  - ૬ હિન્દી શિક્ષાવર્ગી ભાગ ૨ જ્ઞાના અર્થ તરજુમાસહ ૯-૪-૦
  - ૭ પ્રશ્નોત્તરરૂપે બાલોપયોગી સૃષ્ટિજ્ઞાન (ધોરણ ૫ માટે) „ ૯-૨-૬
  - ૮ પ્રશ્નોત્તરરૂપે બાલોપયોગી સૃષ્ટિજ્ઞાન (ધોરણ ૬ માટે) „ ૯-૨-૬
- ઉપરનાં પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી નીચેના ઠેકાણેથી મળશે —
- રા. રા. મોહનલાલ મનસુખરામ શાહ બુકસેલર-વડોદરા.
- રા. રા. હીરાભાઈ ઝવેરભાઈ „ સોલંકા
- તથા રાજ્યના જાણીતા બુકસેલરોને ત્યાંથી પણ મળશે.
- પત્ર વ્યવહાર નીચેના સિરનામે કરવો —

મણિલાલ મૂળજીભાઈ ઉપાધ્યાય.

બુકસેલર—પેટલાદ.

